

8. MAI

«8. Mai» kommer ut i Kristiansund N. — Postadresse boks 41. — Kontor: Nedre Enggate 20 II. — Abonnementspris kr. 16,— pr. år, løssalgpris 40 øre. — Annonsepris kr. 0.32 pr. m/m. — Fåes i kioskene hver lørdag.

Potemkim:

Spredte inntrykk fra Stortingsdebatten

Debattens fasit:

ET UHYGGELIG DILEMMA:

Skal det hjemmевærende folk opprette administrasjonsråd innen folkerettens ramme for samarbeid med okkupanten, hvis regjeringen rømmer?

Eller skal landet legges øde og folket deporteres for å tekkes en emigrantregjerings herrer?

Forts. fra nr. 4.)

Et farlig angrep på rettsoppgjøret ble levert av O. M. Kobbe (h), Trondheim. Det var så midt i blinken etter min oppfatning, og det ble meget svakt referert av Oslopresen. Referatkunsten burde hr. Carl Just la få større plass på journalistikolen. Det er vanskeligere å skrive et godt referat mer øve på journalistikolen. Det er vanskeligere å skrive et godt referat et innlegg være tilstede. De farlige torpedoer mot oppgjøret — Stavang (a), Sogn og Fjordane og Moseid (b), Vest-Agder, ble dårlig referert, særlig Moseid. Det siste skyldes at Moseid hadde så mange oppsiktsvekkende sitater fra juridiske kapasiteter som Skeie, Castberg, Astrup Hoel og Andenæs, som hvis de var blitt referert hadde sjokkert almenheten. Moseid ble derfor heller ikke inntegnet i Stortinget.

Kobbe startet med å peke på de nå så nasjonales tidligere forsvarsfiendtlige arbeid, som hadde skapt forutsetningen for ulykken 9. april 1940.

Vi offentliggjør her det bevis som stortingsmann Kobbe etterlyste i sitt siste innlegg i den «store debatt».

Bildet viser de første tyske soldater marsjere inn i Oslo den 9. april 1940. Norsk ridende politi på hver side av de marsjerende soldater.

Han sa at, hvis det er riktig som det sies at tyskerne marsjerte inn Oslo med ridende norsk politi i spissen den 9. april, viser det hvor slett forberedt vi var. Opprettelsen av Administrasjonsrådet forkvaklet synet hos folk, og Kobbe viste ved sitat fra Ribbentrops vitneprov om Quisling at han ville de ikke ha, såvidt jeg erindrer, men Administrasjonsrådet som motsvarte tyskernes interesse i at hjulene snurret og at ro og orden ble opprettholdt. Men Kobbe sa ikke at dette siste også var i det besatte Norges interesse! Herr Kobbe var nå meget krigersk og mente at alt måtte være satt inn på i okkupasjonens første dager å skape bråk bak tyskerens første linjer. Det mente ingen ansvarlige på det besatte område dengang, men Kobbe mener det nå. Han mente dog at Administrasjonsrådet trodde at de handlet i landets interesse.

Skulle den samme situasjon oppstå igjen, vil ingen finne på å danne et slikt råd, sluttet Kobbe. Her er vi ved debattens kanskje viktigste, men for det norske folk forsettlig mørklagte punkt. Folket skal ikke vite noe om den planlagte (?) ruinfabrikasjon for ikke å uroes i tide, slik at iscenesetterne skal bli stillet ubehagelige spørsmål, mens de ennå er tilstede. Vil folket gjenta Haldens brann overalt?

Ramndal (v), Rogaland tok straks administrativt og varmt forsvar, og sikkert med rette. Men ingen den «landsvik» kan som bekjent forstå denne uhyre forskjell i behandlingen av «bi-stand til fienden».

Jakob Friis (a), Kristiansund S, var hard mot forredere — både nasjonale og sosiale, og mente at årsakene hertil ikke var utredet slik at man kunne forebygge det en annen gang. Hans innlegg ble mottatt med stor oppmerksomhet og respekt. Han er en ærlig, klok og kunnskapsrik mann som uanfektet går sin egen vei, selv om det ikke smaker. Han har mistet sin eneste sønn under okkupasjonen, og ser — all torpedering av opp-

Frie valg i hele Tyskland?

Paris: Privat til «8. Mai».

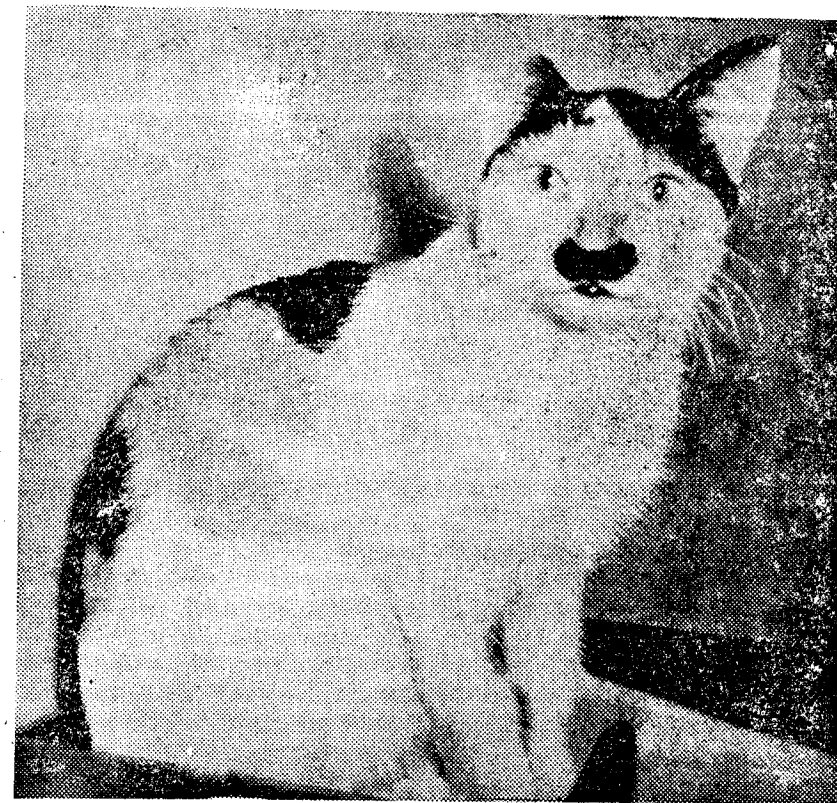
FN NEDSATTE for en tid siden en kommisjon som skal undersøke mulighetene for frie valg over hele Tyskland. Kommisjonen skulle bestå av representanter for Pakistan, Brasil, Island, Nederland og Polen. Navnene på de fire førstnevnte lands kommisjonsmedlemmer er krenngjort.

Det er den islandske ambassadør i USA, Thor Thors, den brasilianske generalkonsul i Antwerpen, Antonio Mendes Vienna, et medlem av Pakistans FN-delegasjon, Ali Haidar Abasi og ledere av det tyske kontor i det nederlandske utenriksdepartement Max Kohnstamm.

Polen har avslått å oppnevne noen representant i kommisjonen, fordi både Øst-Tyskland og Sovjet-Samveldet i mellomtiden har opplyst at kommisjonen ikke får innreisettillatelse i Øst-Tyskland.

Allikevel mener man i Paris, at det kan bli holdt frie valg i hele Tyskland, idet tegn tyder på at Sovjet-Samveldet er meget sterkt interessert i å løse problemet med Tysklands samling, selv om det må koste endel innrømmelser. Russerne har nemlig — etter hva Deres korrespondent erfarer — funnet ut at Sovjet-Samveldet vil tjene mest ved å bli et land som det land som «i siste øyeblikk» muliggjorde Tysklands samling. Det er derfor en antakelse som synes å vinne terreng, at man i en meget nær fremtid kan vente en sensasjonsbombe fra Moskva, muligens i form av et «Stalin-intervju». I vesttyske kommunistkretser er man således overbevist om at frie tyske valg stadig rykker nærmere som en politisk realitet, og man vet at stemningen blant befolkningen såvel i Vest-Tyskland som i Øst-Tyskland er meget sterk til fordel for slike valg og til fordel for Tysklands samling.

Etter hva Deres korrespondent erfarer føres det for tiden hemmelige forhandlinger mellom innflytelsesrike vest-tyske og øst-tyske kretser. Fra øst-tysk side holder man ennå krampaktig fast på at de frie tyske valg skal foregå på grunn-

«SENSASJON» I AMERIKA

Denne ni måneder gamle katten med døpenavn Adolf ble for en tid siden tilbudt amerikanske fjernsynsprodusenter. Tilbudet ble imidlertid tilsatt avslått av rent politiske grunner. Katten fikk senere en jobb som musejeger, og ble omdøpt til Eva da det viste seg at den var frøken. En film- og fjernsynskarriere med uanede muligheter var dermed definitivt slutt.

Les artikkelen på 4. side:

Bonnier-Kreuger allæren

Nifse tall

Statisk Kontor i Vest-Tyskland har for kort tid siden gitt ut en statistikk over omfanget av krigsødeleggelsene i Vest-Tyskland. I denne statistikk var tallet på ødelagte hus i Hamburg feilaktig, noe som har fått myndighetene i byen til å offentliggjøre en beriktigelse. Ifølge «Hamburger Abendblatt» var antallet ødelagte og skadede bygninger i Hamburg i virkeligheten 94,528. For å kunne danne seg et begrep om hva dette tallet innebærer skal vi til sammenligning gjenta tallet på ødelagte hus i Kristiansund N. som var den by som her i landet hadde de største ødeleggelser. I Kristiansund — 27 byer på 15.000

Ramndal og alle de andre burde vite

Ramndal og alle de andre burde vite at tysk matforsyning til Norge var avhengig av en frivillig frontinnsats

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Lars Ramndal (v), Rogaland, form. i justiskomiteen måtte ta avgjort avstand fra den måten Bunkholt hadde lagt saken fram på. Bunkholt snur det hele opp ned. Forholdet er jo at det norske folket gikk inn i kampen mot den nazistiske ideologi og det totalitære styresettet som okkupantene og NS ville innføre. De som dro til Østfronten gikk derimot inn for nazismen, for det totalitære styresettet, mot demokratiet og mot det norske folket.»

LARS RAMNDAL.

Dette er galt. Frontkjemperne gikk inn for å vareta det besatte Norges interesser vis a vis okkupasjonsmakten. De gikk inn for å vise noe annet og bedre enn den militære skandale de rømte hadde stelt til i Norges 62 dagers «krig».

For at alle skal vite det: Tyskerne hadde koblet spørsmålet om Norges matforsyning sammen med anmodningen til Quisling om frivillig norsk frontinnsats mot øst.

Hvis Ramndal klarte seg med de rasjoner han fikk under okkupasjonen, så har «krefthyllene» og «foredernes», de «sjuke» norske frontkjemper medvirket til det. Er dette noe nytt for denne hr. Gundersens tro tjener? Eller talte han mot bedre vitende?

Vi siterer Ramndal videre. Sitatene er fra Arbeiderbladets stort sett utmerkede referat av «den brede debatt» som fant sted den 22. januar. Det var et appsiktsvekkende godt referat, f. eks. i forhold til Aftenpostens.

— Jeg ser, sa taleren, ingen forskjell på nazisme, fascisme, falangisme eller kommunisme. De er alle tråder av den samme totalitære veven, enten fargen er brun, svart eller rød. Jeg hadde aldri ventet å høre at noen skulle forherlige en slik ideologi fra Stortingets talerstol.

Hvis det skulle bli noen «neste

gang» — hva vi alle håper å unngå — vil de som sviker kunne påberope seg stortingsmann Bunkholts uttalelser i denne saken. Det er ikke riktig at utviklingen etter krigen har vært slik som Bunkholt sier. Vi vil leve i fred med alle, og vi vet ikke om vi blir nødt til å kjempe mot et annet folk, men ett vet vi: vi kjemper mot enhver ideologi som er en annen enn den demokratiet representerer og som ikke er vår.

(Potemkin tror ikke Ramndal kommer til å kjempe synderlig neste gang heller. Kanakje han kommer til å gjøre landsgavnlige innsats ved å la seg oppnevne som medlem av administrasjonsrådet, og ved å advare mot sabotasje og «slient killing». Eller har han kanskje allerede plass i evakueringsplanen for frontinnsats til Afrikas indre?)

Taleren, hr. Ramndal, var helt uenig i Bunkholts syn på det passivmedlemskap i NS.

I alle samfunnsenheter virket NS medlemmene som en krefthyll, enten det nå gjaldt grenda, bygda eller landet. Det var påkrevd å skjære den vekk.

Det er gjort feil, men den som har fulgt rettsoppgjøret meget nøye, må komme til det resultatet at administrasjonen har gjort et stort, godt og samvittighetsfullt arbeid, preget av ønsket om å få det så objektivt og

— Fortsettes side 5 —

Forståelse mellom Spania og England?

New York: Privat til «8. Mai».

Det forlyder i New York at det fra amerikansk side ble sterkt anbefalt under Churchills besøk hos Truman at England snarest mulig innleder underhåndshandlinger med Spania om Gibraltar, så meget desto mer som Churchill selv lovet Spania Gibraltar under den annen verdenskrig som betaling for spansk nøytralitet. Det engelske syn i denne sak er foreløbig ikke kjent, men man vet at det i London hever seg sterke røster til fordel for en full forståelse med Spania, parallelt med den amerikanske-spanske tilnærming.

Offisielt meddeles i Washington at det amerikanske utenriksdepartement har godkjent et forslag fra de militære myndigheter om å sende en ny delegasjon til Spania for å undersøke mulighetene for å anlegge sjø- og flybaser på spansk område. Man holder også på å utarbeide et program for forsendelse av moderne våpen til Spania. Hva basene angår, understrekes offisielt at intet vil bli foretatt før det foreligger en to-sidig avtale mellom de to landene.

stat sin eneste sønn under okkupasjonen, og ser — all torpedering av oppgjøret — som en krenkelse av fallne innsats. Og det må alle respektere ... i en annen debatt har han nettopp hevdet at Norge må drive en mer selv

— Fortsettes side 5 —

Skatteflåeriet.

Under spalten «Brev til redaktøren» har nordmannen Kristoffer Berg (nåværende adresse West Hartford, Conn.) fått inntatt nedenstående innlegg i Saturday Evening Post:

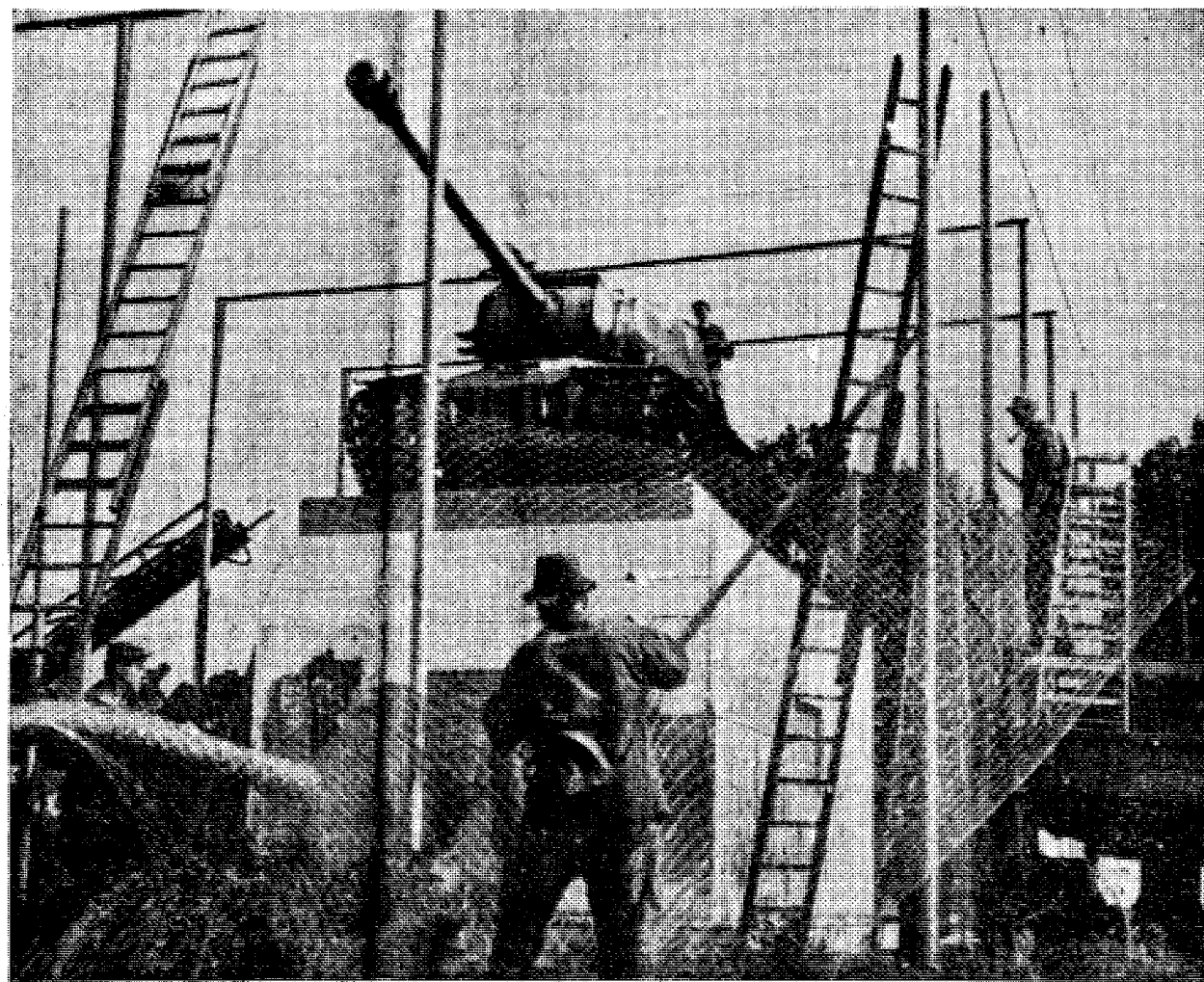
I Roswell Magills interessante artikkel ser jeg at Henry betaler 25 pst i skatter av sin 3500 dollars store inntekt. Hvordan ville De like å betale 50 pst.? Det er hva De har måttet ut med av denne inntekt i det sosialistiske Norge, og det er grunnen til at vi flyttet ut. Vi er ikke bitter, men vi mener at flest mulig bør vite hva det koster å ha en «velferds»-stat ...

På store inntekter overstiger ikke inntektsskatten 95 pst. De høye inntekter i Norge er i virkeligheten meget lav sett med amerikanske øyne. Av all personlig inntekt over ca. 15,000 — 40,000 dollars tar staten 70

en krambuking rast på at de irske valg skal foregå på grunnlag av den gamle Weimar-forfatnings valgeregler og at bare tyskere skal sitte i valgkomisjonene og kontrollere valgene. De fremholder meget sterkt at det vil sømme seg best for et stort folk selv å bringe orden i sitt hus. Men dette utelukker allikevel ikke muligheten av at både Øst-Tyskland og Sovjet-Samveldet «i siste øyeblikk» godtar en overvåkingskomisjon fra FN.

—95 pst. i inntektskatter. I tillegg til dette har man i Norge noe som kalles ekstraordinære skatter. Legger man sammen alle skattene er det ganske alminnelig at det betales over 100 pst av inntekten i skatter. Men hvordan kan folk betale mere i skatter enn de tjener? Man angriper kapitalen, og følgelig er det svært lite kapital tilbake.

«Hvor store kan skattene bli?» De kan bli betydelig høyere enn de for tiden er i USA, men hvis de gjør det vil det være til stor skade. Vi reiste fra Norge og kom hit fordi vi liker å arbeide hårdt og å se resultater av det. Vi ønsker ikke å se de samme feil påny som nå undergraver initiativ og framgang i det sosialistiske Norge.

ET TREKK I DEN KALDE KRIGEN

Etter at det russiske seiersmonument, en panser, i den amerikanske sone i Berlin, gjentakne ganger var blitt skadet av berlinere, forespurte amerikanerne hos russerne om de ikke ville hente monumentet. Dette ville selvsagt ikke russerne og krevde istedet at det ble beskyttet. Resultatet av dette lille intermeso var at amerikanerne lot gjerde inn panseren på en slik måte at selv fuglene ikke lenger kan gjøre noen skade.

KARL OTTO BONNIER.
Grunnleggeren av Forlagshuset Bonnier.

Hafskjold svarer Norges Bondelag

I anledning Norges Bondelags såkalte redegjørelse sendt ut gjennom N.T.B. og offentliggjort i mange aviser rundt i landet, har nestformannen i Forbundet for Sosial Oppreisning Anders Hafskjold sendt ut følgende melding:

Erklæringen fra Bondelaget kan oppfattes slik at jeg skulle ha kommet med uriktige opplysninger på møtet i Vang uten at dette er direkte sagt.

Jeg har i dag forsøkt å komme i telefonisk forbindelse med generalsekretær Bonden for å få dette klarlagt, men det har hittil ikke lyktes. Møtet i Vang var et åpent møte, hvor jeg redegjorde litt om Bonde-

største ødeleggelser. I Kristiansund — en by på ca. 15,000 innbyggere — var antallet brente hus omtrent 700.

NR. 27.

Fra Bonn blir det meldt at Libanon d. 26. desember 1951 som det 27. land har opphevet krigstilstanden med Tyskland.

lagets forhold til de ekskluderte medlemmene. Først etter møtet var jeg klar over at det hadde vært en referent til stede. Men da alt jeg hadde sagt medførte full sannhet, hadde jeg ingen grunn til å oppsøke referenten for eventuelt å gjennomlese referatet før det gikk ut. Referatet i Hamar Arbeiderblad har en setning hvor det står: «Men det lykkes ikke å få laget til å gjøre et vedtak der det klart sier at tidligere NS-bønder ikke er landsforrædere». Denne setning er utnyttet og utdypet av andre aviser. Jeg har aldri anmodet Bondelaget om dette. Bondelaget har selvsagt ingen myndighet til å omgjøre domstolens beslutninger.

Det jeg fremholdt i denne forbindelse var at Bondelaget måtte tilbakekalle eller gjøre om vedtakene og retningslinjene og ta tilbake beskyldningene de har rettet mot oss etter 1945. Blir ikke det gjort, kan det ikke være Bondelagets mening at de skulle komme inn igjen som likeverdige medlemmer med andre bønder.

Det er mange ganger fremholdt, at Norges Bondelag er en upolitisk fagorganisasjon. Også den nåværende ledelse har fremholdt dette.

Hvis det er så, burde vel de politiske uoverensstemmelser holdes utenfor.

ANDERS HAFSKJOLD.

Levestandarden skal opp

En skulle ha trodd at eskimoene skulle kunne være trygge for verdenshandelens innflytelse, og at det neppe var sannsynlig at også de ville bli dratt inn i konkurransen med den hvite mann. Følgende meddelelse fra Nova Scotia i «Evening Standard» gir imidlertid et annet uttrykk:

«Den kanadiske regjering lærer nå Canadas eskimoer kunsten med å kjøpe og selge. Grunnen som oppgis er å øke eskimoenes inntekt og levestandard. På vegne av den hvite mann gjør altså nå regjeringen gjengjeld for etterkrigens invadering av eskimoens områder».

Meddelelsen sier videre at eskimoene alltid har sørget for seg selv ved jakt og fiske, men at nå de hvite har kommet på at jakt og fiske er morsomt med det resultat at vilt- og fiskebestanden har avtatt faretruende.

Det synes slik å skulle være at «kultur og framskritt» på død og liv skal praktises inn på «tilbakeliggende» folk og således få de bort fra den gammeldagse tanke at et lykkelig og uavhengig folk nettopp er det som kan leve av egne midler. Den første Igloo-fabrikk vil vel snart være i full sving.

Redaktør
Arvid B. Arntzen

Forretningsfører
Per Ruudbo

Utgitt av Interessentskapet 8. Mai

Tanker i ventetiden

Opp med hodet! Det er ingen grunn til å fortvile, selv om ikke alt går så hurtig som man vel kunne ønske. Det gjelder ikke bare den sosiale oppreisning for de politisk dømt, men også de politiske fremskritt.

Nils Collett Vogt sa engang: I 1880-årene skulle alt skje senest imorgen. Vi kan ikke gå så raskt til verks, selv om vi aldri så meget lever i fartens tidsalder. Vi befinner oss alle i dag i en politisk tåke, og vi bør vokte oss vel for å komme på villstrå ved å blande oss opp i nye politiske bevegelser, som dukker opp snart her og snart der. Tiden innbyr ikke til systempolitikk, og det nye som vi tross alt går og venter på, må bli noe dynamisk, som kan utløse det beste i kvalitetsmennesket, et oppøvet og hensynsløst syn på livets realiteter. De gamle partigjerder forfaller etterhvert og man ser snart ikke forskjell på en høyremann og en fhv. marxist. De eneste som har vist evne til å isolere seg, er kommunistene. Her landet lever de for tiden i en lavkonjunkturperiode, men de må dog ikke undervurderes, fordi de eier noe av den førbemeldte dynamiske kraft og er fører-mindede mere enn noe annet parti. Og under all svartmalingen er det mange, som tenker som så: Det er da noe i oss også i kommunismen, likesom det utvilsomt er mye fasinende i det russiske rike, hvis makt faktisk har utfoldet seg over to verdensdeler fra Elben i vest til Stillehavet i øst. En aldri hvilende, målbevisst politikk fra Petere den stores tid inntil i dag har gått fra seier til seier, stundom i krig men oftest i fredelig erobring med planmessig utnyttelse av de eventyrlige naturrikdommer, som de fleste av oss under hetzagitasjonen knapt aner. Dette er positiv politikk tross alt — hensynsløs javel, men med overveldende perspektiver.

Skal vi tro på dogmet om at verden er en, må vi tross alle fordommer og all oppjaget frykt, gjøre vårt til at det gode og positive derøst kommer oss alle tilgode — ikke ved å bygge barikader, men ved å beflitte oss på å bane vei til forståelse. Dette krever en langsom modningsprosess, alt kan ikke skje imorgen, men det er et arbeidsprogram som burde kunne samle alle, som ikke er krigshissere for et system som stadig er under omforming.

Så forfaldne som partigjerdene er i dag skulle det være muligheter for en samling om det vesentlige, en verden med fredsvilje, rett for individet, en avsløring av «Smygsosialismen» og en avvikling av maktstaten, denne STATEN som er blitt den Helligånd i den nasjonale og sosialistiske mytologi, hvor fengsler og konsentrasjonsleirer er skjærsilden for de ulydige, som i sin erkjennelsesdrift har tittet de ledende menn i kortene i det store pokerspill om menneskeskjebnene.

Dette er ikke utopier, det bygger på realitetssans ikke på tåkesnakk om det demokrati som i dag har utviklet seg til et fåmannsstyre med alle dets autoritære tendenser. Det bygger på den erfaring at gjennom menneskehetens historie har det vært en måte og bare en måte å nærme seg dette ideal, nemlig gjennom loven.

La oss huske dette i denne revolusjonære tid på snart sagt alle felter, og ikke minst vi som ble tatt av skredet, må være klar over, at revolusjonen foregår ikke bare omkring oss, men også inne i oss selv. Idealene er på marsj og vi med dem. Både ditt og mitt og samfunnets liv vil bestå i stadig pånyttelse å erobre friheten og retten til livet. Det er de kår tilværelsen gir oss alle. Derfor igjen: Opp med hodet. Vi kan nok bli slått marken en og annen gang, vi har bare vårt eget samhold og vår egen indre utvikling å stole på. Men det holder, det holder og livet går videre.

To «høvdinger»

Kringkastingsens nyttårsarrangement var preget av de to demagogiske «kirkehøvdinger», den allestedsnærværende Berggrav og Ole Hallesby, i sannhet to eksponenter for «norsk kirke- og kristenliv». — Hva Berggrav hadde å si ved midnattstimen, kringkastigen vet jeg ikke, fordi jeg som titusener andre lyttere slo over på en annen stasjon, da jeg så i programmet at vi heller ikke ved denne anledning skulle slippe denne tale-trengte manns åndrikheter. At kringkastingen tillater seg å lansere denne fhv. politiserende bisp ved et likt høve, er intet mindre enn en meningsløshet, som fortjener den skarpeste kritikk. Hvis det er sant, at Berggrav måtte slutte som bisp på grunn av svekket helse, da bør kringkastingen ta sånars hensyn både til Berggrav og lytterne!

Det samme hensyn burde programledelsen tatt nyttårsdag formiddag. Da utsendtes en gudstjeneste med Hallesby som predikant. En slik demagogisk preken skal er lete lenge etter, og en må i sannhet spørre seg selv: Er dette nytestamentlig kristendom? Og hvilket mandat har denne indremissionsprofet til å opptre på Guds vegne, som om han skulle ha forpaktet alt som heter kristendom og moral i Norge.

Er det å undres over, at Den norske kirke med raske skritt går mot oppløsning siden 1945, så det nærmest er ut til ikke å finnes noen redning? — Er det å undres over, at et stigende antall verdifulle tenkende mennesker vender kirken ryggen, og at tungenvis er blitt så likegla med alt som kirke heter, at de ikke engang gidder å det brøderi, som er forbundet med å melde seg ut?

Under krigen stiftet Berggrav og Hallesby sitt famøse «Kristent samarbeid» i Calmeyeraters misjonshus, og fra den dag ble statskirken en politisk kasteball i et skjebnesvangert spill med dobbelt bunn. — At rettsoppjøret i Norge fikk et så omfattende og ondartet og irreparabelt forløp er disse to «høvdinger» neppe uten et vesentlig ansvar for.

S.

0, jul med din glede

Ja, så har da vi her nede feiret jul i fremmed land, og i vår forlegning ble det nordisk jul — i god forstand. Julekveld spanderte hæren alle tiders middagbord. Det var andakt ved desserten og vi sang om fred på jord.

Men da noen nevnte hjemmet spratt en jævla tåre fram, og som middel for å stemme tok vi hver vår lille dram. Dernå drakk vi sjokolade og fikk hver vårt aneelsin — samt en flaske lemonade, som vi mixet med litt gin.

Siden sluttet vi med sangen og slo radioen på, og så danset vi på gaugen og lot hel- og halvsnakke. Noen luftet seg forresten

Æres den som æres bør!

Bunkholt eller de andre?

I tilslutning til stortingsmann Bunkholts redegjørelse i dagspressen angående sin stillingtagen til landssvikoppjøret, kan det være fristende og giengj et avsnitt fra boken Ærefrykt for Livet av Albert Schweitzer, side 256.

«Slik er vi kommet inn i en ny melomalder. Ved en almen viljesakt er tankefriheten satt ut av funksjon for-

di majoriteten har oppgitt å tenke som frie personligheter og i alle ting lar seg lede av den gruppe de hører til.

Enda er det ingen som riktig skjønner hvor elendig det står til med oss åndelig sett. Fra år til år blir de organiserte gruppene stadig flinkere til å utbre sine meninger og sjalte ut den selvstendige tenkning. Metodene har nådd slik fullkommenhet og har vunnet slik tilslutning at ingen lenger har den ringeste tvil om at selv det største tøv kan bli folkets mening der som det skulle vise seg formålstienlig. Under krigen ble tankedisiplineringen fullkommen. Da tok propagandaen definitivt sannhetens plass.

Ved å oppgi den selvstendige tenkning har vi som rimelig kan være mistet troen på sannheten. Vårt åndelige liv er desorganisert. Overorganiseringen i samfunnslivet fører til en organisering av tankeashten. Når det moderne menneske oppgir sin egen mening, gir han samtidig avkall på sin personlige moralske vurdering. For å kunne mene at det er godt som gruppen utgir for å være godt, og for å kunne fordømme det som gruppen krever skal fordømmes, holder man på den tvil som dukker opp i ham. Han lar den ikke komme til orde, ikke for andre, men heller ikke for seg selv. Det fins ikke den hindring som ikke hans grunneamkiensle til slutt overvinne. Slik blir hans vurdering massens vurdering, og hans moral massens moral. Særlig har han lett for å unnskilde alt det dumme, brutale, urettferdige og gale som hans eget folk gjør. Den alminnelige mening hjelper ham i dette for så vidt som den gjør gjeldende at fellesskapets handlinger ikke så mye skal vurderes moralsk som etter hvor formålsfjenlige de er.

Ett ufritt, ukonsentrert, ufullstendig menneske som lett henfalt til inhumanitet, som overlot sin åndelige selvstendighet og sin moralske vurdering til det organiserte fellesskap og som på alle måter ble hindret i å utvikle sann kultur: slik var det moderne menneske der det famlet avsted i halvmarke.

Norge har selv fostret en sønn som har sært oss evige sarheter. Nå overgår man hverandre i å skrive avhandlinger om denne sønn, men hvor mange av oss har tatt lærdom derav.

At Bunkholt har hatt moralsk mot til å bryte med «den forbannede kommande majoritet» (som han tidligere selv hørte til) må avtvinge respekt for mannen, men forhindrer ikke at han allikevel må «stortes og stenes». Det er nok mange som i dag misunner Bunkholt hans stannpunkt i landssvikoppjøret, men som ikke er kommet lenger enn: til å ønske det — kunne det — ville det med... Men Bunkholt kunne altså gjøre det.

Sigbjørn Dahl.

Japanske symaskiner
oversvømmer USA

En appell til våre barn

Jeg har så ofte sett fremholdt at NS med pårørende kommer opp i flere hundre tusen. De er sikkert riktige, men jeg er ikke så sikker på om alle disse mennesker er seg bevisst hvilken makt de representerer ved en samlet opptreden. Nå er det ikke alle mennesker gitt å leve livet i evig kamp, selv om de ikke har noe imot en revisjon av rettsoppjøret. De kan bli spart for kampen og nå sine ønskers mål ved å sende 8. Mai til de av sine bekjente som har kraft og mot til å hevde selvstendige meninger.

«8. Mai» valgspørk er nemlig: — Fred er ei det beste, men at man noe vil. Det er en god og prøvet resept som før eller senere vil bringe resultater. Hvis ikke det norske folk helt har tapt respekten for lov og rett kan de ikke la landssvikstemplett bli sittende på mennesker som aldri har vært seg bevisst å ha solgt sitt land for 30 sølvpeng.

Hvordan stiller så våre barn seg i kampen for lov og rett. Vil de godta at far og mor er stemplet som landsforræder? I så fall blir skammer deres. Det er nå og i fremtiden det skal vise seg hva to det er i barna. Man forsøker riktignok å innbille ungdommen at det hører ikke til god tone å snakke om rettsoppjøret. Det har all tid hørt til god tone også å høre den annen part. Våre barn er de nærmeste til å minne sine landsmenn om at i Norge har inntrådt internasjonale avtaler om menneskerettigheter, men som makthaverne ikke sjenorer seg for å krenke. Det svekker et lands autoritet både innad og utad. Det skal aldri lykkes å få innbilt våre barn at far og mor var landsforræder, og at den idømte straff var rettfærlig. Mange av våre barn var for små til å forstå hva som foregikk da plutselig far og mor ble tatt fra dem for kortere eller lengere tid, en del er ennå ikke kommet tilbake og — det er ikke til å forstå — andel vender ikke tilbake.

Foreldre som kjenner sin plikt vil når barna kommer i moden alder sette dem inn i den trøstelige skjebne som er overgått dem. Foreldrene skiller seg derved fra forbytere, — som helst vil at alt skal være glemt. Glemmes må det aldri før en revisjon har funnet sted — men hold hevtanken i sjakk.

Rettsoppjørets «Svarte flekker» av P. Harsen bør vel få vår slumrende juriststand til å rni seg i øynene. Men vil standen hevde sin berettigelse — bør det ikke bli med det. Juristene lovet riktignok i sin tid å gå inn for rettsoppjøret, men lovplikteten har vel strukket seg lenger enn standen kan være bekjent av. Man kan ikke lukke øynene når nåtalemyndighet arrangerer fluktforsøk, og etterpå straffer de gjenværende fanger. Det er bare en av de mange gemheter som standen har lært gå utalt hen. Det er også ukjent Norge at man garanteres frihet for straff for mord på egne landsmenn. Det er denslags jus som fordømmes på det strengeste når den praktiseres i andre land. Jeg vil slutte med en appell til våre barn. Vis beskjedenhet i mangt — men ikke når det gjelder

hodet. Vi kan nok bli slått marken en og annen gang, vi har bare vårt eget samhold og vår egen indre utvikling å stole på. Men det holder, det holder og livet går videre.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Hva er en forbrytelse?

Av høyesterettsadvokat Gustav Heber

Da professor Francis Hagerup for ca. 60 år siden doserede strafferett, lærte vi, at intet er en forbrytelse, og for seg, men at alt kunne bli en forbrytelse, hvis det i gyldig lov ble belagt med straff. Men for at en handling, et forhold eller en unnlatelse skulle kunne bli en forbrytelse, måtte det på forhånd i lov være belagt med straff av en myndighet som fremdeles var i besittelse av lovgivende makt. Hadde denne forhatt lovvelvende makt, men var dens myndighet forsåvidt gått over til en okkupasjonsmakt, så var det denne som bestemte, hva som skulle være straffbart og ikke en flyktet konge og regjering. Hva som i okkupasjonstiden skulle være straffbart bestemtes derfor av okkupasjonsmakten.

Først når konge og regjering samt Stortinget igjen var blitt besittere av den lovmessige myndighet, derunder også den lovgivende myndighet, hadde disse rett til å bestemme hva som heretter skulle være straffbart, men de hadde ingensomhelst myndighet til å bestemme, hva som var straffbart under okkupasjonstiden.

Det er dette som gjør det ganske selvløst, at straffeloven ikke kan gis tilbakevirkende kraft, og som ville være internasjonal rett og folkerett, selv om det ikke uttrykkelig var sagt i Grundlovens § 97. Det var fullt lovlig å være medlem av Nasjonal Samling både før og under okkupasjonen, og norske statsmyndigheter er helt blottet for lovlig myndighet til å belegge sådant medlemskap under okkupasjonstiden eller forut for denne med straff. Londonregjeringens lovgivningsvirksomhet i okkupasjonstiden.

85 år

fyller en av de mest fremstående bønder over Oplandene der 12te februar, nemlig fhv. gårdbruker David SEIERSTAD, Østre Toten. Det vil føre for langt å regne opp hva hr. Seierstad har vært med på å realisere til beste for befolkningen innen fylket. Han har i ordets beste forstand vært en foregangsmann, ikke bare innen sin bygd, men utover fylket. Og han har satt i ledelsen for atskillige bondesammenslutninger gjennom tidene. — La oss hvilehjem skyldes også hans initiativ. Sitt otium nyter den initiativrike bonde i sitt vakre hjem ved Lena st. Odelsgården har han overlatt til sin eldste sønn Hans. Men han har også to sønner til, som han har satt ned på hver sin store gård, Slagsvold og Røstøen. Som den nasjonale og forsvarsvennlige mann herr Seierstad var, sluttet han seg til NS, da han deri så landets frelse fra okkupasjonens jernhånd. Man er forvissnet om, at det vil bli vist den høyreiste bonde all mulig oppmerksomhet i anledning dagen. «8. Mai» sluttet seg også til gratulantenes lange rekke og ønsker ham alt godt i framtiden.

Den er, forsåvidt den søkes utstrakt til det okkuperte norske territorium helt i strid med folkeretten, idet den myndighet, som folkeretten tildeler denne, derved søkes rettstridig innskrenket.

I okkupasjonstiden lå forøvrig all påtalemyndighet hos okkupasjonsmakten. Den flyktede norske regjering hadde ikke ved siden herav noen subsidier påtalerett. De fleste landssviksaker burde derfor ex officio være avvist av retten av den grunn, at der opprettedende påtalemyndighet etter folkeretten savnede enhver påtalerett. Okkupasjonsmakten og den flyktede regjering kunne ikke samtidig hver for seg ha påtalerett på det okkuperte territorium, slik at den ene tilloft hva den annen forbød og omvendt. — thi i så fall ville det norske folk være trisjitt til den umulige plikt å tiene 2 herrer, som bekiempet hverandre hvis umulighet hittil har vært ansett som en religiøs aksjon.

Oslo 21. 1. 1952. Gustav Heber.

og så danset vi på gangen og lot hel- og halvann gå. Noen luftet seg forresten i kauteinens lille bil, og befant seg etter festen på et sykehus i Kiel.

Sent på natta sluttet laget med en tur på hvens strøk hvor vi til forandring jaget noen nikebarn for snøk. Dagen derpå var vi frette, og befalet gikk på få da de kom med frokostbrettet til de menige som lå.

Men vi greidde da å komme oss til kirken denne gang. Det var bare synd at somme satt og snørket mens vi sang. Ja —, for slike basateller skader meget — ikke sant? Man bør huske at det gjelder Norges navn som okkupant.

Meg.

Bryllup

inngås 15. februar mellom frk. Thordis (Babben) Bowitz, Oslo, og fabrikkarbeider Gunnar Thilén, Värnamo, Sverige. Adr. for dagen Hotell Park Avenue, Gøteborg.

eller annen grunn eiere det hensiktsressig, er det tillatt av omsyn til høgdering å få ansatt det nødvendige antall kommunister i de ledende stillinger. Hvis russerne skulle bli de endelige seierherre, er også alt godt og vel, idet de nevnte kommunister vil bli hengt som anstiftere av det hele.

I sistnevnte tilfelle kan St. Olav avhentes hver første tirsdag i måneden i Departementet for opprettholdelse av ro og orden.

Nærmere opplysninger vil kunne fåes ved henvendelse til Avdelingen for spesialorientering i Direktoratet for assurance og re-assurance. Opplysning om natten bes unngått.

R. Svensk sådan Lenger kom han ikke i lesningen, idet han med et sett ble vekket av en lang, intens knirkende lyd og han hørte en stemme som sa:

— De hørte programnotisen «Døren» ved Einar Listener. Nå følger annen diskusjonskveld i den nye serie: Korleis skall me ro....

Spekefuglen.

Sportsartikler.

Trenger De staver, bindinger eller sykler, så skriv til Hemsedal Sportsforretning, Hemsedal. Billigste pris. — Sendes frakt fritt mot etterkrav.

oversvømmer USA

Det engelske blad «Union» gjennom sitt siste nr. en interessant melding om importen av japanske symaskiner til USA. Meldingen gjengir blant annet følgende:

«Japanske symaskinfabrikanter har allerede erobret 25 pst. av USA's hjemmemarked. Japan eksporterer nå symaskiner med en fart av 300 000 som er to og en halv gang så mye som i 1950.

I New York koster en amerikansk symaskin 152 dollars, en japansk maskin koster bare 89 dollars. Kvaliteten av de japanske maskiner er god og ofte kan flere japanske doler betales i amerikanske maskiner og reservedeler.

En japansk fabrikkarbeider får 90 cent om dagen, en amerikaner får 15 dollars.

Den som har kjennskap til at de amerikanske industrimagnater setter all den disponible kapital de har inn i japansk industri må forstå at de intet som helst hensyn tar til sitt eget lands arbeidere når det gjelder for dem å høste profitt.

SYMPATISK.

Et stort gravmonumentfirma i staten Arkansas i USA har som reklame stilt opp en gravsten med denne noe eiendommelige innskrift: «Kjør forsiktig — vi kan vente».

andre land. Jeg vil slutte med en appell til våre barn. Vis beskjedenhet i mangt — men ikke når det gjelder revision av rettssystemet. Det er den beste gave både nå og i fremtiden våre barn og pårørende kan gi slekten såfremt de føler at blodets bånd forplikter.

Sigbjørn Dahl.

Infam trykkfeil i nr. 4

Potemkin ringer til oss og sier at han ikke er det snor sint over den fæle ombrekningfeil på side to i bladets nr. 4. Det er jo så moderne med kryss ord... Så ombrekkeren og korrekturleveren kan nå den mått, fremme tillegelsen av en artikkel hos snekulative seler. Det er den han særlig skriver for sier Potemkin...

Men på første side i «SPRETT» inntrykk fra den noe smalsorte storleseshatten har en meget infam T-djevel vært påferde. Det står: Vi har hjemmet på forskjellige fronter, men for det land som vi nå er mer glad i enn i oss selv. — Dette infame N & har ikke Potemkin skrevet! Det ville også være urimelig å tenke seg at fedrelandskjærligheten skulle stige f. eks. hos frontkjemperne, — etter den behandling de har fått og som har fremmet justisofrenes navtralitet! — Men Potemkin skriver så mye ubehagelig at han får finne seg i en viss nevisis, sier han....

Utenrikskronikk

Malaya — det farligste punktet på verdenskartet

Da Churchill besøkte president Truman, ble det sluttet overenskomst om utveksling av råvarer mellom Storbritannia og USA. Et av de viktigste punkter i denne overenskomst var Storbritannias løfte om å levere minst 20,000 tonn tinn om året. Når man så vet, at størstedelen av dette tinn kommer fra Malaya, er det også klart at Storbritannia nå må gjøre noe mere alvorlig av å få ende på urolighetene i dette område og på den bakgrunn har da også Storbritannia utnevnt den 53 år gamle general, Sir Gerald Templer til høykommissær for Malaya istedetfor den ifjor myrdede Sir Henry Gurney.

General Templer regnes for å være en av Imperiets mest dynamiske soldatertyper. Allerede før den annen verdenskrig fikk han den sjeidne utmerkelse D. S. O. (Distinguished Service Order) under sin bekjempelse av arabiske terrorbander i Palestina i 1936 og hans snarrådighet under Dunkerquekatastrofen gjorde ham til den yngste generaløytrant i den britiske hær Han var en av førerne under angrepet på Italia,

da han fikk en alvorlig ryggskade ved en gravatørspløsning, som har kostet ham en del av hans førerhet, og senere har han hatt viktige poster innenfor det militære etterretningsvesen. Alt dette kommer ham til gode i den nye utsatte stilling, som er ikke mindre enn en verdenshistorisk oppgave.

Et sammenbrudd av tinnleveransene og gummiproduksjonen i Malaya kan bli skiebnesvanger for den engelsk-amerikanske opprustning, men det er også andre problemer som gjør at man idag kan si, at Malaya er det farligste punkt på verdenskartet. I Malaya har nemlig den russisk-kinesiske kommunisme satt inn veldige krefter på en storstilet terrorkampanje og har skapt et åpent veskende sår, som truer med å forgifte hele området.

The Federation of Malaya er et nytt geografisk begrep Den ble dannet i 1948 som et 70,000 kv. km. stort område med ca. 5 millioner innbyggere og utgjør 9 av de tidligere sultanater på Malaccahalvøya plus de to britiske settlements, Penang, som nå er

frihavn, og Malacca med de store havne- og jernbanebv Kuala Lumpur, som er hovedstaden.

Man hadde håpet at det skulle bli mulig å innlede en fredelig utvikling, da det nye lovgivende råd begynte sin virksomhet i Kuala Lumpur 24. februar 1948, men den terror, som var blitt innledet umiddelbart etter det japanske sammenbrudd og briteres tilbakekomst, øket tvertimot i styrke og har nå nådd en slik høyde, at flere av tinnminere og 16 av de store gummiplantasjer ligger helt stille. Årsaken er ganske enkelt. At myndighetene ikke lenger kan garantere funksjonærenes og arbeidernes sikkerhet og uforstyrrede forbindelse med omverden. Det er mange årsaker til denne blodige uro. Mens Birma, Malayas nærmeste nabo, nå er helt selvstendig, og India og Pakistan har fått mere enn dominiplonsstatus, så er Storbritannia fremdeles den egentlige herre i Malaya. Befolkningen består av 2 mill. kinesere, over en halv million indere og ca. 2½ mill. malayere foruten omlag 10,000 europeere, og det kan være problem stort nok, men det blekner mot den kjennsgjerning at det er Maos kommunistregjering i Kina som etter russisk tilskynnelse står bak terrorkampanjen med råd, penger og forsyninger av alle slags.

Det er tydelig Kinas mening

gjennom terrorbandene å bringe all organisert produksjon, alt forretningsliv og den offentlige orden til sammenbrudd slik at terrorbandene kan overta makten og gjøre Malaya til en kommunistisk folkerepublikk likeberettiget, men allikevel sammensluttet med den kinesiske Maorepublikk. Dermed vil man ikke bare ha stoppet vestmaktens råvarekilder, men også ha skutt en fryktelig kile inn i den del av Asia, som ennå beherskes av vestmaktene. Om terrorbandenes ledelse vet man, at den består av Pe'ing og Moskvatrenede menn og at disse etterhvert har vunnet urbeboerne for sin politikk. Der vil komme, at kineserne, som utgjør den driftigste og mest intelligente del av befolkningen, ikke bare utgjør en stor del av terrorbandene, men også finansierer dem i all hemmelighet. Det er blant de innflytelsesrike kinesere visse nasjonalistiske fanatikere, som tror på en stor fremtid for Malaya som en integrerende del av det store kinesiske imperium, og hertil kommer de, som likefrem presses til å bli med. Under denne kinesiske ledelse er det skapt organisasjoner som av englenderne karakteriseres som den farligste styrke av jungelsoldater i verden. Som en halvmåne ligger banditområdet omkring Kuala Lumpur med de farligste styrker samlet i det gam

le sultanat Johore, nord for strødet til Singapore. Fra sine tilholdssteder i den uvelsomme jungel i denne halvmåne er det, at jungelsoldatene gjør sine fremstøt.

Da kolonistminister Lyttelton sa beskied om general Templers utnevnelse, sa han, at jungelterroristene ennå ikke vet hva som venter dem. Men han la også til, at man kommer ingen vei med terroristene uten sivilbefolkningens hjelp, og at man ikke kan regne med den uten fremgang i de militære operasjoner. Hvorledes denne vekselvirkning skal kunne finne sted, blir det altså general Templers sak å avgjøre. Han får ingen lett oppgave. — Først og fremst må han reorganisere Malayas sivile politisom har vært nær sammenbruddet, og så får de militære resultater muliggjøre resten.

General Templer har både beundrere og motstandere. Beundrerne mener, at hans dynamikk er den rette løsning, mens motstanderne er bange for at han vil komme til å bruke den hårde hånd også der hvor det ikke er nødvendig og at han særlig vil få vanskeligheter med å etablere gunstige forhold til de innfødte politikere med den høyt begavede, men sårbare og selvstendige Dato Onn i spissen. Under alle omstendigheter har han fått en verdenshistorisk oppgave.

Okkupasjonens historie og historieforfalskningen

Selv det å søke inn til kildene er henimot overmenneskelig

En henvendelse fra direktør Arne Bergsvik til granskerne

Den 19. januar sendte direktør Arne Bergsvik følgende skrivelse til granskerne av okkupasjonstidens historie, d'herrer Magne Skodvin, Thomas Wyller, Sverre Kjelstadli og Rolf Haffner:

Jeg fikk sendt «Dagbladet» for 12. januar og forutsetter at intervjuet med «Nils» er korrekt. Denne artikkel er alt hva jeg vet om granskningen.

En av d'herrer sier til «Nils» at «Historieforskeren kan aldri skjule sin bakgrunn». Nei, selvsagt, det er overmenneskelig. Men siden 1945 har de publikasjoner som kan kalles historieskrivning eller momenter til sådan, i maktthavernes interesse eller på deres bud, vært historieforfalskning eller tåkelegging av fakta. Og et allmektig propagandaapparat i inn- og utland har festet forfalskningene i folkenes bevissthet, hvortil bidrar lover og et rettsapparat, som er en hån mot internasjonal og norsk lov og rettspraksis.

Derfor er i dag selv det å søke inn til kildene til okkupasjonens historie og å legge fram dokumentasjon, som har vært hemmeligholdt henimot over menneskelig. Det kan erfaringsmessig bevirke granskerens undergang, samfunnsmessig sett.

Kan man f. eks. legge fram fakta om allierte admiralstabsoffiserers besøk i kystbyene i mars 1940, attasjert av nordmenn, med norsk myndighets samtykke, i den hensikt å planlegge invasjon? Kan man fortelle offentligheten hvilke myndigheter samarbeidet om fremmed invasjon i Norge og hvilke nordmenn som tok direkte del i forberedelsene? Konferer admiral Assmanns bok. Eller vil man kunne legge fram fakta fra Quislings granskningskomisjon av 1943, f. eks. protokoll fra forhørsrett ledet av fru Solveig Stang? Dokumentene synes å være forsvunnet, fru Haldis N. Østbye sa til meg at hun hadde ett sett, det ble beslaglagt ved hennes arrestasjon. Eller vil man bringe fram arkivene fra Nemnda for Industri og Omsetning, hvorav litt har vært offentliggjort i riksadvokatens Meddelel sesblad. (nr. 487?).

Og hvordan kan fabelen om Norges fortsatte krig opprettholdes på historisk-juridisk grunnlag? Jeg klarlegger faktiske forhold i «Vi er ikke Forbrytere» (Krigen slutt s. 76 og følgende og spesielt i avsnittet: Vår legele stilling under okkupasjonen s. 32 og følgende). Hopper man over eller tåkelegger man kjensgjerningene herom ved granskning, da har man ikke gransket og skrevet okkupasjonens historie, man har bare skrevet historier fra okkupasjonstiden, eventuelt detaljunderlag for senere granskere. Men da bør verket få en klarsynende tittel som viser at det er en

En mening jeg fremdeles ikke kan dele når det handler seg om liv eller død.

Av manuskriptets ca. 260 trykksider ble jeg tiltalt for høyst 2—3 sider i 21 punkter, hvorav jeg ble frikjent for de 15.

Man hadde i det hele tatt ikke tiltalt meg for bokens kjerne, ei heller for mine mange påstander om uverdigg fangebehandling, mord, tyverier, rettsforholdene etc. Skriftets kjerne er min fremstilling av den historiske utvikling, idet historien nøye er knyttet til internasjonal og norsk lov og utøvelse eller manglende sådan, av disse. Thommessen gjør i stortingsmelding nr. 64, hvis ene del jo handler om herr Langeland og meg, et forsøk på å fremstille krigs- og okkupasjonshistorie som underlag for rettsoppgjørets berettigelse. Men hans utredning er, om mulig, bedrøveligere enn de som tidligere er gitt av forøvrig normalt utstyrte fagfolk i bransjen.

En rekke siktelsespunkter var falt bort i tiltalen mot meg, således: «side 132, hvor det er sagt at fhv. statsminister Nygaardsvold, fhv. utenriksminister Koht og fhv. forsvarsminister Ljungberg har avlagt falsk ed». (I Skancke-saken).

På grunn av den store forhåndspropaganda mot meg besluttet jeg å utgi skriftet på norsk i bokform, jeg omarbeidet stoffet og supplerte det. Jeg tok bort det jeg kalde uvesentlige utvekster. Påtalemyndigheten fikk rede herpå ved å beslaglegge og lese et brev fra meg til en venn, jeg

ble arrestert i mitt hjem og husunder søkelse foretatt etter ordre fra statsadvokat Dorenfeldt, manuskriptet ble beslaglagt. Lagmannsretten opphevet dog beslaget som ulovlig. Boken fikk tittel «Vi er ikke forbrytere» og kom ut i januar 1951 etter mange vansker. Den måtte settes, trykkes og bindes av NS-folk på forskjellige steder og klisjeanstalten fortalte meg at det forelå forbud fra organisasjonshold om at ingen måtte ha noen befatning med sådant stoff. Klisjeene måtte der for fremstilles i Sverige.

Jeg går ut fra at de kjensgjerninger jeg legger fram, ikke er ukjent for d'herrer, som har fått det tunge, utakknemmelige verv å skrive okkupasjonstidens historie. Men det kan allikevel tenkes at den av meg lagte tankebane er ny, at jeg ser saken fra en noe annen side enn den offisielle. Derfor tillater jeg meg å sende Dem boken.

Når man leser Justiskomiteens flertalls innstilling til Stortinget, hvilken skal behandles mandag førstkommande, hvordan landets kårne oppfordres til å diskutere «på bred basis» rettsoppgjøret uten å få seg forelagt en upartisk, nøktern fremstilling av selve grunnlaget for samme, da forstås man hvilke vansker som vil møte de som, vil jeg tro, ønsker å bygge på fast grunn og ikke bare «jatte me». Jeg går ut fra at den gode vilje er forhånden, men jeg frykter for at takken blir: enten de nåværende maktthavernes dom eller historiens. Om hvilken siste et gammelt visdomsord som bekjent sier: Eg veit eitt som aldri dør, dom um daudan kvar.

Forskningens ubetingede frihet må være et grunnkrav

Universitetets nye rektor, professor, dr. jur. Frede CASTBERG holdt ved inaugurasjonsfesten i Aulaen en meget interessant tale hvori han fremla sitt syn på en rekke prinsipielle spørsmål. Etter Verdens Gang tillater vi oss å hitsette nedenstående punkt som kringkastningen sendte ut i lydopptak, men som var falt ut i Aftenpostens referat:

Forskningens ubetingede frihet må være et grunnkrav for ethvert universitet som vil realisere sin ide. Før lå faren i maktthavernes tendens til å ville ensrette universitetene på kristendommens grunn. I våre dager blir universitetene i mange land i sin tenkning og sin vurdering dirigert av det politiske maktapparat og dets politiske trosrørelse. Det er umulig å se på et hvilket som helst slikt system og på enhver tendens i denne retning annetledes enn med den innerligste uvilje.

Friheten må gjelde, ikke bare for forskningen, men også for forskeren selv. Det ville være en ulykke om vi skulle komme dit at en mann eller kvinne ble stengt ute fra universitetet på grunn av politiske meninger, selv om disse meninger måtte forekomme oss aldri så usympatiske. Staten må respektere dette frihetsprinsipp. Vi skal også være oppmerksom på den fare som kan ligge i presset av en intern opinion. Meningsfriheten kan til visse tider være truet ikke av statens organer, men av en kompakt majoritet som står sluttet om et felles politisk eller religiøst eller antireligiøst syn.

Å søke sannhet og formidle erkjennelsen av sannhet, det er det som er Universitetets ide, selve idealet som skal lede oss i vår gjerning.

Henstillingen om frigivelse av «landssvikere» etter initiativ av biskop Schjelderup

Barmhjertighet på avveie, sier den kristelige Dagsavisa

Biskopen i Hamar, dr. theol. Kristian Schjelderup, har tatt initiativet til en henstilling til regjeringen om frigivelse av fengslede «landssvikere». Brevet som er skrevet i tilslutning til en tidligere henstilling fra Hedemarken om å gjøre bruk av benådningsretten overfor «landssvik»-fanger, er undertegnet av 24 kjente personer innen norsk kulturliv.

I henstillingen heter det bl. a.: Slik som innstillingen til oppgjøret har utviklet seg er vi overbevist om, at det ville virke befriende på det norske folk om den adgang som står åpen til benådning kunne gjøres mer effektiv så at flest mulig av disse fanger snarest kunne løslates. Vi tror det da også ville falle mer ro over sennene. Vi ber derfor om at regjeringen nå i videst mulig utstrekning å gjøre bruk av benådningsretten også overfor dem som er dømt til livsvarig fengsel.

Brevet er undertegnet av biskop dr. theol. Kristian Schjelderup, o.r.sakf. Sønnve Stray Fischer, lektor Oddrun Kårstad, domprost Hans Finstad, Ingeborg Refling Hagen, statsråd Johan E. Mellbye, sokneprest Knut Mollstad, biskop Johannes Smidt, professor Francis Bull, professor Sigmund Mowinkel, professor A. Heintz, professor Sverre Steen, overlege Jon Leikvam, arkitekt Odd Nansen, generalkonsul Erling Lind, h.r.adv. dr. juris J. Øvergård, h.r.adv. J. B. Hjort, h.r.adv. Rolf Arne Foss, overlærer Frieda Dalen, kunstmaleren Henrik Sørensen, pianistinnen Mary Barrat Due, malerinnen Agnes Hiorth og fiolinisten Henrik Due.

Bladet «Dagsavisa» i Trondheim — som alle vet er overmåte kristelig — behandler denne henstillingen på lederplass 24. januar under overskriften «Barmhjertighet på avveier», og mener at

«en må nære den aller dypeste respekt for den varme medkjensle og trang til barmhjertighet som preger denne henstillingen. Her er vilje til å tilgi, til å hele det som er sønder brudt, til å hjelpe medmennesker. Det er humanismen som taler i hver eneste linje.

Som sagt: Dette skal en respektere. Av dette er det for lite blant oss, og dette fikk også i altfor liten grad prege rettsoppgjøret. Ja, det preger i det hele tatt forholdet til våre medmennesker for lite.

Men la oss når vi snakker om rettsoppgjøret, og mens vi ennå har landssvikdebatten i Stortinget i frisk erindring, huske hva det er vi snakker om. Landssvik er et forferdelig ord. Det dekker over forbrytelser av en art og av en rekkevidde som ikke har noe sidestykke. Å

være en sviker, det er å være en Judas, en som selger for tretti sølv-penger ikke bare sitt eget, men og hva andres er. Uslere stempel kan ikke settes på noe menneske.

La oss huske dette. Så skjønner vi straks at feilen ved rettsoppgjøret slett ikke var at landssvikerne ble straffet for strengt, men at altfor mange ble gjort til landssvikere. Vi satte Judas- og svikerstemplet på altfor mange av våre medmennesker som slett ikke fortjente det»

Etter disse fra det hold forholdsvis fornuftige betraktninger finner bladet å måtte ro seg i land igjen — formodentlig med tanke på den til stadig het pågående innsamling til det kristne blads fortsatte eksistens — og konkluderer med disse bevingede ord:

«En henstilling til regjeringen om å ta hensyn til de forslag som etter debatten i Stortinget ble satt fram — i rettferdighetens og barmhjertighetens navn, en slik henstilling ville være på sin plass. Så kunne det kanskje gå slik at svikerstemplet ble vasket av der det urettmessig ble satt.

Men å frigi de svikere som sitter i fengsel, da kan vi ikke være med. Da mener vi at barmhjertigheten er på avveier. For den samme rettferdighet som krever urett gjort god mot alle dem som ufortjent fikk svikerstemplet krever også at straffen blir opprettholdt for alle som virkelig svek sitt land.»

Ja det er sannelig ikke greit å være kristelig dagblad nå for tiden. Det er jo så mange hensyn å ta. Først og fremst skal selvsagt «den kristne presses oppgave» ivaretas, dessuten må man vokte seg vel for ikke å støte den krets som har «syn» for bladets oppgaver. Det er bare så sørgelig at også en «kristen» avis helst ikke skulle være helt tannløs og flat. Temaet «preventiver» blir litt etter litt utvatnet og hva er da mere ufarlig enn å blande seg inn i hylekoret mot «landssvikerne»? Vi vil imidlertid anbefale både Dagsavisa og likesinnede å lodde stemningen ute blant folket før de blir stående helt alene med sine «meninger». Tenk på innsamlingsgene.

«Ad 'sprogsaken»

I «8. Mai» nr. 3 har «Lars» eit stykke med denne overskrift. Det er ordet «heimel» han plent vil ha ut or språket. «Det hører ingensteds hjemme, har intet med heim å gjøre, men kommer av verbet å hjemle. Er det kanskje også noen som sier å heimle?»

Eg skal prøva å rettleia «Lars» litegrad. La oss sjå litt i ordbøkene: Aasens ordbok: Heimel m. • Hjemmel, fuld Grund eller Adkomst til noget. — Heimla v. - hjemle, give Ret eller Grund til. (Einar Mørch, Det

Vi er ikke forbrytere

REFLEKSJONER

DET ER MERKELIG AT FOLK IKKE KAN LÆRE. Inflasjonen er over oss og huller i kronestykket blir større og større for hver dag. De som styrer og rår forsøket å stagge landets borgere med et avgjaget bein nå og da, men det hjelper så lite. Det minner mest om de gamle historier fra Russland om kappkjøringen med de grådige ulver på de store stepper. For om mulig å redde seg, kastet kjererne ut alt som kunne etes og tilslutt måtte de ofre passager etter passager til de sultne ulver, men intet hjalp og snart sto ledene tomme og dødens stillhet ble bare avbrutt av ulvenes hvyl. Slik

hvor Cape Town nå ligger. Riktignok hadde djerpe portugisere vært på disse kanter før, men det var hollenderne som ble de første fastboende hvite i Sør-Afrika. De tre århundreder har vært fylt av store begivenheter og mange brutne håp, men de hvite innbygges selv stendighetstrang har alltid seiret, selvom de måtte bøye seg for den britiske overfallsmann og ble en del av det britiske verdensrike. — Båndene er i dag ikke sterke og Malans rasepolitikk har skapt mange fiender og har krevet arvakenhet også i den indre politikk. Britene ser med mistro på dr. Malan og det har gitt seg uttrykk

franske kollega benektet, at vedtektene kunne støttes på forut gjeldende rett. På dette punkt har kritikken senere vært hård. Den kommer kanskje tydeligst fram hos den nå 85 årige tidligere Lord Chancellor Viscount Maugham i hans bok «UNO and War Crimes», hvori han sier at Nürnbergdommene ble snarere svekket enn styrket ved en konstruksjon, som måtte bli haltende i forsøket på å oppstille et forut anerkjent folkerettslig grunnlag for individuell straffe forfølgning av tidligere ikke definerede misbruk av statsmakten. — Nürnbergdommene har gitt anledning til bekymringer for hvorledes den

historier fra okkupasjonsstiden, eventuelt detaljunderlag for senere granskere. Men da bør verket få en tilsvarende stilling som okkupasjonshistorie, stående i fremtiden.

I intervjuet står videre, at det vil «alltid være noen som vet mere enn oss. En rekke NS-folk f. eks. kan gi opplysninger av stor verdi for vårt arbeide». Har det ikke undret Dem at ingen NS-mann er kommet til orde i alle disse år? De som har forsøkt er blitt forfulgt, arrestert, sjikanert og dømt, eller deres innlegg er gått i papirkurvene. Ethvert innlegg fra NS-hold har vært undertrykket med alle maktmidler, fordi historieforskningen ikke måtte korrigeres og fordi det måtte være «ro omkring rettsoppgjøret».

Undertegnede er grunnlegger av Kunstsilkefabrikken A-S, Notodden, jeg bygget den og ledet den til 8. mai 1945, da fremmede folk skred inn, og jeg har siden vært uten befattning med mitt verdifulle livsverk, jeg var i fem år henvist til forsorgen. Videre var jeg under okkupasjonen ordfører i Notodden, og i min forevrig merkelige «landssvikdom» står at jeg var en god sådan. Videre var jeg formann i Norges Tekstilstyres Råd og fikk importert 15 millioner kg. råvarer til den norske tekstilindustri til norsk forbruk ifl. en stortingsmelding av 1945 (direktør Schel). Det ble 4 år på grunn av min store posisjon, og jeg sendte forgjeves til Høyesteretts Kjøremålsutvalg min forsvarer, h.r. adv. C. L. Aalls bekreftelse på at det som står i dommen ikke foregikk i retten og omvendt.

Etter 1½ års mishandling i konsentrasjonsleiren i Notodden lå jeg 1 år på Hebu sykehus. Min invaliditet varte ved, den varer ennå ved, men i 1947—48 ble jeg i stand til å skrive et «Testamente til min sønn». Dette fikk etterhånden tittelen «We are no Criminals» og forelå maskinskrevet, da det kom opp til behandling i Statsråd i november 1948. Man besluttet å granske manuskriptet, kladden, man oppnevnte egen riksadvokat, Thommesen, og statsadvokat Ryssdal, man av hørte i 4 ukers forhørsrett utallige vitner og personlig avgå jeg dagelang forklaring til herr Ryssdal, som fikk en stor bunke underlag til orientering. Det ble utferdiget siktelse og en noe mindre tiltale, det ble henimot 4 ukers forhandling i lagmannsrett, — hvor jeg ble dømt til 60 dagers fengsel under «særdeles formlidende omstendigheter» (første tilfelle i norsk rettshistorie), en dom som Høyesterett satte ned til 30 dager for 14 dage siden. Saken pågikk således gjennom 5 år.

Manuskriptet var en kladd, jeg hadde gjort noen refleksjoner til de fakta jeg forelå, og det var dels disse jeg ble dømt for. F. eks. ble det til overmålt bekreftet at fangevoktersker på Bredtvedt hadde «undersøkt» nakne kvinner innvendig med fingeren, resp. belyst kjønnsdelen med lommelykt. — Jeg betegnet sådan fremgangsmåte overfor varetektstfanger som «homoseksuell tendens» og retten fant denne betegnelsen å være injurierende. — Man anså med andre ord fregangsmåten som tegn på normal tendens. Tre av de seks påstander for hvilke jeg ble dømt vedrørte Holger Tausaken i Stavanger, hvor jeg foruten flere andre underlag hadde Lagmanns rettens bekreftelse på at Taus seniors påstand om falsk vitneprov var «kjennsgjerninger», men retten unnskylder eventuelle hukommelsestap.

et passager i den samme urver, men intet hjelp og snart sto ledene tomme og dødens stillhet ble bare avbrutt av ulvenes hyl. Slik det også med inflasjonen og den påståtte høykonjunktur. Men alle må da vel forstå at dette bærer galt ivei. Det jubles over vår storartede betalingsbalanse, over fremgangen på en milliard, men man glemmer at det skyldes en unormal høykonjunktur på grunn først og fremst av Koreakrigen. Går halvdelen av frakstigningen tapt, er vi straks en halv milliard fattigere, og hvis halvdelen av prisstigningen på våre treforedlingsprodukter forsvinner, går 200 millioner den samme vei. Og hva vet vi egentlig om vårt produktionslivs virkelige effektivitet, det produktjonsliv som til syvende og sist må betale alt. Kan det i lengden bære alle oppdrevne lønninger, det store forbruk og de sosiale byrder? Dette må enhver politiker svare på, hvis han er sitt ansvar bevisst. Spenner vi fordringene for høyt, så ender det i den samme fortvilelse som forrige gang, og det burde våre politikere vite.

DEN UNGE KONGE I BELGIA. Baudouin, har for første gang vært stillet overfor en regjeringskrise. Regjeringen Pholien, som ble dannet under store vanskeligheter i forbindelse med kongekrisen, hadde et knapt flertall i bygge på — bare 4 mann i underhuset og 7 i overhuset. Den måtte manøvrere seg fram og drev en frakanden — til-munnenpolitikk, som førte til stigende arbeidsløshet og vanskeligheter med dens europeiske politikk. Tilslutt kunne den ikke mere. En dypereliggende årsak er også, at man var bange for å la et internasjonalt råd og en internasjonal kommando bestemme over belgiske soldaters skjebne, den samme frykt som gjorde at kong Leopold i 1940 måtte bryte fellesskapet og kapitulere istedet for å overlate restene av den belgiske hær til de alliertes hovedkvarter og derved prøve å redde Frankrike. Det er bare halvannet år siden Belgia blødte av friske sår etter kongekrisen, og den er ikke glemt selvom det lykkedes katolikene å rehabilitere kong Leopold og redde kongemakten. Der som man ennå engang skal sette den belgiske kongemakt under debatt, er man bange for at den dyrekjøpte fred om kongesaken skal bli brutt. Nå har kong Baudouin utnevnt Jean van Houtte til ministerpresident. Han er bare 44 år gammel, men skal stå sterkt på grunn av sin forståelse av de finansielle og økonomiske problemer og sin moderate politiske innstilling.

I DISSE DAGER ER SEKS GAMLE KJØRETØYER, det eldste fra det 17. århundrede, på vei til Cape Town fra de forskjellige kanter av Sør-Afrikaunionen og skal etter planen komme til byen før den 6. april, da Unionen vil feire 300 årsdagen for den første landstigning i Sør-Afrika av hollendere. Det var Ost-Indiakompagniet i moderlandet som hadde sendt sitt skip med det underlige navn «Dromedaris» med Jan van Riebeeck avsted for å undersøke landet og han bygget et fort der

mange fiender og har krevet avvåkenhet også i den indre politikk. Britene ser med mistro på dr. Malan og det har gitt seg uttrykk nettopp nå, da den syke kong George hadde tenkt å tilbringe noen uker i Sør-Afrika for å komme til krefter. Dr. Malan har nemlig innbudt kongen til å tilbringe sin rekonvalesens i Natals varme og solrike klima. Mange mener at den gamle republikaners invitasjon er diktert av ønsket om å vinne popularitet blant de engelsktalende, som normalt står i opposisjon mot ham. Labourmedlemmet Leslie Hale har med det for øye anmeldt en interpellasjon til premierministeren om regjeringen har rådet kongen til denne reise, og hans partifelle, Fenner Brockway, stiller følgende spørsmål: — Hvilke forestillinger har afrikanske og asiatiske folk gjort med hensyn til kongefamiliens påtenkte reise til Sør-Afrika? Det skal bli interessant å se, hva regjeringen, i dette tilfelle mr. Churchill selv vil svare. Dr. Malan og hans folk kan sikkert klare seg uten kongebesøket, men det er et større spørsmål, om England kan klare seg like godt med et fiendtlighetsinnsett Sør-Afrika. Man skulle tro, at det nå mere enn noensinne gjalt om å beholde restene av sympatien rundt om i verden.

NURNBERGDOMMENE ER FORTSATT UNDER STERK KRI- TIKK. Det gjelder ikke minst de tilbakevirkende lover skapt av seierherrene. Denne kritikk kom åpent til orde i en liknende sak i Tokio, hvor den franske, den hollandske og den indiske dommer dissenterter. Den indiske dommer erklærte like ut at de rettslige former var bedrageriske, når seierherrene kunne definere forbrytelsen etter forgodtbefinende, og hans

forfølgning av statsmakten. — Nürnbergssaken har gitt anledning til bekymringer for hvorledes den folkerettslige nyskapning i fremtiden kan bli anvendt. Den nærliggende slutning er, at det nå er blitt en forbrytelse å tape en krig og at de beseirede generaler må vente å bli lovformelig dømt og hengt. Dette er da også uttalt av feltmarskalk Montgomery. Siden retten avhenger av makten og altså arten av den sivilisasjon, som seier, kan frykten ikke kalles ubegrunnet.

Riset bak speilet

Hvor meget er det av agitatorene og Arbeiderparti-mannen og hvor meget er det av den ansvarlige norske finansminister i de uttalelsene Trygve Bratteli kom med da han la fram sitt første statsbudsjett for Stortinget, — spør Stavanger Aftenblad.

Enkelte avsnitt av hans tale virket etter ordene å domme som noe av en krigserklæring til ledelsen av de private bankene. Gamle toner av kjente propagandamelodier synes å klinge innimellom ellers nokså nøkterne uttalelser. Er det en riktig oppfatning av finansministerens mening at han ensidig vil tvinge igjennom en ganske bestemt linje uten omsyn til motforestillinger? Dersom ikke bankene underordner seg regjeringens økonomiske politikk med det gode, bebudes det tvangsmidler hvis innhold vi ennå ikke vet noe sikkert om. Det har fra regjeringens side vært et forslag til lov om aksje- og spareinnskuddsserve i Norges Bank, som ble trukket tilbake igjen, men som finansministeren nå bebuder framsatt på nytt i tillegg til en rentelov som kan brukes om nødvendig — et ris bak speilet.

forbrytere

Stortingsdebatten om angrepene på rettsoppgjøret ble, som ventet, stort sett en demonstrasjon av stortingsmennenes uvitenhet om grunnlaget for det hele og om hva som er foregått. Med få, men bemerkelsesverdige unntakelser visste det seg at flertallet intet har forstått, og hva verre er: de har intet gjort for å sette seg inn i problemene.

Når justiskomiteens ordfører, etter årelang granskning står fram i Stortinget og påstår at fangen Holtskogs dokumenter har vært benyttet av de som har angrepet rettsoppgjøret, da dokumenterer han seg som en uvitende etterplapper av rikssadv. Aulie. — Aulie serverte nemlig denne skrone først, tiltross for at han må vite at han selv er den eneste som har offentliggjort de dokumenter som han påstår er forfalsket av Holtskog, hvilket Holtskog benekter.

Jeg nevner dette fordi det nå mer enn noensinne er påkrevet at tidligere NS-folk tar et krafttak for å få gjort vårt syn på rettsoppgjøret kjent i videste kretser. Vi har en ypperlig bok som Bergsviks «Vi er ikke forbrytere» og jeg har brakt i erfarnig at han ennå har noen hundrede eksemplarer tilbake av boken. Da påtalemyndighetene fikk rede på at han ville gi ut boken ble Bergsvik arrestert og manuskriptet beslaglagt. Boken var dog så ypperlig gjennomarbeidet at påtalemyndigheten måtte løslate Bergsvik og frigi manuskriptet. Påtalemyndigheten begikk dette uhorte overgrep fordi de fellende fakta ikke måtte bli kjent.

La svaret på den sjikane som atter er servert om tidl. NS-folk fra Stortingets talerstol bli å spre denne boken. Den koster bare kr. 10.00 og kan fåes gjennom «8. Mai» eller fra Arne Bergsvik, Kapp. Jurist.

SASSENS ORDBOK. Heimla m. - hjemmel, fuld Grund eller Adkomst til noget. — Heimla v. - hjemle, give Ret eller Grund til. (Finst ogso i Ross' ordbok).

Hægstad og Torps gamalnorsk ordbok: Heimild f. - heimel, lovleg rett. — Heimila v. - heimla, tryggja, gjeva rett (til).

I Torps etymologiske ordbok er også bae orda nemnt. So langt ordbøkene.

Skulle det no vera so bort i veggene å bruka ordet «heimel»? Etter det som ovanfor er sagt, må alle kunna sjå at «heimel» ikkje kjem av «hjemmel», men har mykje eldre og sterkare tradisjon. Ei onnor sak er det at formene «hjemmel» og «å hjemle» heldt på å øyda dei norske formene i mange bygder, takk vere dei danske embetsmenn i Noreg etter 1450.

«Lars» seier om ordet «heimel» at det «hører ingensteds hjemme —». Eg trur heller me seier at både «hjemme», «hjemmel» og «hjemle» ikkje høyrer heime nord for Skagerak. Og so seier «Lars» til slutt at det omstridde ordet er «en bytting i språket (kvifor ikkje sproget?) avlet av ufor-muenhet og fanatisme.»

Eg trur det er rettare å seia at stykket av «Lars» er avlet av ufor-muenhet og fanatisme.»

Det «frie» Norge taler

Love Yngve Anderson, Dagbladets motemedarbeider har intervjuet tre unge, demokratiske piker: Jeanne, 14 år, 1. realklasse, Berit, 12 år, 6. klasse og Mette, 11 år, 5. klasse. De unge uttaler seg meget åpent og bestemt om en rekke spørsmål. At de er «bedremannsbarn» er det vel unødvendig å opplyse om.

— Liker dere gutter? spør intervjueren.

JEANNE: De er allright når de ikke er bløffisker, men de må ikke være for gamle. En dag eller to timer eldre enn meg. Iallfall ikke over 16 år.

— Hva forstår dere ved en kjekk gutt?

METTE: En barsk type som er frekk imot voksne og har dårlige karakterer på skolen. De skal helst ha mørkt hår, brune øyne og l-a-a-a-ge svarte øyevipper.

BERIT: A ja — brune øyne. Men de må ikke være bløte — sånne som ber til Gud og går i kirker!

De forteller at de går på kino annehver dag.

— Jamen, det greier dere vel ikke med de lommepengene dere får?

— Å — vi greier det alltid på sett og vis, sier en og skuler til de tomme coca-flaskene på bordet. Vi må jo også ha show og veiv engang iblant.

— Hva er forskjellen på show og veiv?

— Veiv er nå høvdingen og dama (far og mor) ikke er hjemme — og da slukker man lyset, svarer den erfarne Jeanne.

— Hva leser dere, bøker — aviser?

JEANNE: Kjærlighetsbøker, detektivromaner, «Cocktail og Krydder»: I avisene om film, teater og møter. —

— Gudskjelov, så vet vi da at det nye Norge er meget fritt! Og at vi med en så våken og idealistisk ungdom kan se fremtiden lyst i møte.

Mørklagt historie

Hva var britenes hensikt i 1940?

I det siste nummer av «The Norseman» blir det rettet en henstilling til Storbritannia om å offentliggjøre britiske dokumenter om forspillet til 9. april. Den nåværende uvisshet om britisk politikk gir næring til for megen mistanke, heter det i en artikkel av Magne Skodvin.

Skodvin behandler de tyske og britisk-franske planer overfor Norge i 1940. Det viktigste ennå uløste problem er hensikten med den britiske mineutlegging i april dagene. Skulle aksjonen begrenses til mineutlegging, eller var den forløper til militær okkupasjon av visse punkter langs norskekysten? Skodvin peker på at det ikke foreligger noe offentliggjort materiale til å besvare spørsmålet med sikkerhet.

I mangel av pålitelige kilder kan en på det nåværende tidspunkt bare søke å resonnerer seg fram til et svar. Som kjent forelå det fullt utarbeidede allierte planer om en skandinavisk operasjon i forbindelse med hjelp til Finland. Den finsk-russiske freds-

slutning den 13. mars rev imidlertid grunnlaget vekk for disse planer, og Skodvin påviser at ekspedisjonsstyrker ble oppløst og flyttet over til andre oppgaver.

Den franske regjering ga imidlertid ikke opp ideen om en skandinavisk operasjon, men britene viste seg nå meget uvillige. Etter at hjelpen til Finland falt bort, «vek Storbritannia tilbake for aktiv militær invasjon i Skandinavia som manglet moralsk og politisk berettigelse».

Resultatet av det franske presset ble for det første at det øverste krigsråd 28. mars vedtok mineutlegging på 3 steder langs norskekysten, fastsatt til dagene 4. og 5. april. På grunnlag av franske kilder og de dokumenter som tyskerne erobret, vet vi også at den britiske regjering en gang mellom 29. mars og 3. april godtok planer om å holde landgangsstyrker klare til å sette seg fast i Norge.

Men det dunkle punkt er, om disse styrkene skulle brukes i alle tilfelle eller bare hvis tyskerne gikk til aksjon som følge av mineutleggingen.

Skodvins gjetning er at mineutleggingen skulle skape en «situasjon hvor en britisk landing i Norge var mulig uten motstand fra den norske regjering».

Hvis den antatte tyske reaksjon tok formen av en truende note, kanskje i form av et ultimatum eller hvis Luftwaffe foretok demonstrasjoner over Oslo, eller hvis en liknende taktikk ble anvendt for å skremme den norske regjering eller undergrave dens handlefrihet, kunne en situasjon meget lett inntreffe hvor den norske regjering ville velge det minste av to onder og henvende seg til Storbritannia om hjelp.

Skodvin finner at denne teorien også forklarer den lette utrustning til de britiske ekspedisjonstropper. Men mer enn en teori kan det ikke bli før en får anledning til å studere de britiske kilder fra dette tidsrom. «Det er å håpe at førstehåndskildene eller andre pålitelige informasjoner snart vil lette en dypere forståelse av hva som virkelig hendte. Mørkleggingen gir næring til for mange mistanker».

Bonnier-Kreuger-affæren som i de siste uker har rystet den svenske offentlighet, vil i sine hovedtrekk være kjent for leserne gjennom de norske avisers omtale, selv om denne omtale har vært mangelfull, med viktige detaljer utelatt og i enkelte tilfeller preget av en viss forutinntatthet mot Kreuger. Å rekapitulere saken i alle dens faser ville føre for vidt, men vi skal se litt på bakgrunnen for den og trekke fram noen punkter som de norske aviser bevisst eller ubevisst har oversett.

For helt å kunne lodde dybden av denne sak bør man ha oppholdt seg i Sverige og være fortrolig med forholdene bak svensk presses kulisser i de siste tyve år. — Svenske presseforhold kan overhodet ikke sammenliknes med norske. Sverige har en rekke storaviser etter internasjonale begreper og kvalitetskrav foruten en meget representativ lokalpresse. Ifølge siste statistikk (for 1950) sendtes det i Sverige daglig ut 3,474,500 aviseksemplarer, antall eksemplarer pr. husholdning var 1,57. Tallene for 1951 vil vise en betydelig økning. 24 aviser i Stockholm, Göteborg og Malmö svarte tilsammen for 1,7 million eksemplarer, mens 216 aviser i landet forøvrig hadde et samlet opplag på noe over 1,8 mill. eksp. 14 aviser kommer ut alle ukens dager, altså også søndag. 5 aviser kommer i et daglig opplag på over 100,000 eksp. Konkurransen mellom de store avisene har gjennom en årrekke vært ytterst tilspisset, hva igjen har medført en avisstandard, både kvalitativt og kvantitativt, som savner si destykke i Norge.

Familien Bonnier eier foruten det kjente bokforlag også tidskriftforlaget Ahlén & Åkerlund, som utgir et utall av tidskrifter, ukeblad m. v. med Vecho-Journalen i spissen, samt de to aviser Dagens Nyheter og Expressen. — Ingeniør Torsten Kreuger — Ivar Kreugers bror — eier Stockholms-Tidningen og Aftonbladet. Kreuger er selv adm. direktør for Stockholms-Tidningen, mens hans sønn Carl er dens sjefredaktør.

Dagens Nyheter er Sveriges største avis med et opplag som nærmer seg en kvart million, mens Stockholms-Tidningen er hovedstadens neststørste avis og Sveriges tredje største med et opplag som nærmer seg et par hundre tusen. Sveriges neststørste avis er Göteborgs-Posten med ca. 225,000 i opplag. På fjerdeplassen kommer Aftonbladet med ca. 160,000 eksp. og dermed Sveriges største aftenavis. På femteplassen finner vi Expressen, som også er aftenavis med vel 100,000 eksp. Kreugers to aviser har sammenlagt et forsprang for Bonniers. Alle de fem avisene er av samme politiske farge (folkepartiet).

Ingeniør Kreuger har beklaget seg over at han og hans aviser gjennom mange år har vært gjennstand for en ondsinnet ryktekampanje, men den akutte foranledning til at han nå tok saken opp i hel dens bredde, var de rykter som før jul ble utspredd om at han hadde solgt sine aviser til Landsorganisasjonen og som medførte en rekke ubehageligheter. Kreuger

undersøke Kreugers påstand om Bonniers salgsforhandlinger, men betingelsen skulle være at all publisitet om saken straks opphørte. Bonniers godtok forslaget, mens Kreuger sa nei. Dette avslag ble øyeblikkelig av Dagens Nyheter brukt som underlag for påstanden «Kreuger har avsagt dommen over seg selv», og Aftenposten og Dagbladet skynte seg med å viderebringe «dommen». Man skulle tro at avisene nå hadde brent seg så ofte på sine forhåndsdommer, at de ville være mer forsiktige. Men de lærer, som sagt, aldri.

Kreugers begrunnelse for avslaget er meget fornuftig. Han motsetter seg ingenlunde sakens fulle oppklaring, tvertimot, man han vil at saken ikke skal bli behandlet for lukkede døre, men i full offentlighet. Han ønsker ikke røkklegging men utluftning og klarhet. Dette krav skulle man tro særlig Dagbladet ville ha følt seg tiltalt av! — Videre påtaler han at utvalget kun skulle behandle «salgsforhandlingene» og ikke det av ham påklagde ryktesmederi mot ham selv og hans aviser, rykter som det er ham om å gjøre definitivt å få stoppet. Endelig påpeker han at i liknende tilfeller er det vanlig at partene er enige om undersøkelseskommissjonens sammensetning. I dette tilfelle skulle det — merkelig nok — ikke skje. At han på grunnlag av de foreliggende dokumenter anser saken fullt klarlagt, så noen undersøkelse er unødvendig, er en sak for seg.

Etter de dokumenter og erklæringer — avgitt under eds ansvar — som Stockholms-Tidningen har offentliggjort 18. januar, synes det klarlagt at det ikke alene har funnet forhandlinger sted om salg av Bonniers aviser til tyskere, hva forøvrig Tor Bonnier ikke benektet i sin første erklæring om saken, men at disse forhandlinger kom igang etter oppfordring av avdøde bokforlegger Karl Otto Bonnier. Det er dette siste Tor Bonnier har avvist som en absurditet. Stockholms-Tidningens dokumentasjon gir også beskjed om hvilke «nazister» som har avgitt meddelelse om saken.

Det viser seg at det var den nåværende forlagssjef Tor Bonniers egen fetter, bankieren Ragnar Thiel som på foranledning av K. O. Bonnier anmodet den kjente svenske industrimann, overingeniør Folke Kylberg, som var svigerfar til Thiels halvbror, forfatteren og godseieren Tage Thiel, om gjennom sine forbindelser å undersøke om tyskerne var interessert i å kjøpe Bonniers aviser.

Overingeniør Kylberg er en meget kjent industrimann og har i en menneskealder vært knyttet til metallindustrien. Han er født i 1874, og har bl. a. vært disponent for Kockums i Kallinge, direktør for Kristiania stålverk, samt medarbeider hos Hugo Stinnes. Siden 1930 har Kylberg virket i Sverige som oppfinner og industrileder. — Han har aldri vært politisk virksom. Han er en fetter av den nylig avdøde berømte maleren Carl Kylberg og var, som nevnt, svigerfar til Tage Thiel. Kylberg satte seg bl. a. i forbindelse med prinsen av Wied, den daværende tyske mi-

TORSTEIN KREUGER, mannen som skar hull på byllen.

het, beskjeftiget med historiske og vitenskapelige studier. Han rår over et utall av notater og billedmaterie. Ifjor ga han ut en bok om det internasjonale oljespørsmål under titlen «Den sjette stormakten». Han er kjent for sin vederheftighet og objektivitet og ok-

man hadde så å si tyskerne inn på stueveggen. Det skulle bare en gnist til for å utløse en tysk aksjon. På kontinentet rullet den tyske krigsmaskine fram og leide all motstand overende. Det var i kortet «kulissene» om det som ble utspilt i Stockholm.

Her satt jødefamilien Bonnier med sitt millionforetakende, resultatet av tre generasjoners utrettelige og forretningstalent, et av Europas største forlagshus og med en utloper i Amerika (Alb. Bonniers Publishing House, New York). For den gamle familiepatriark og forlegger Karl Otto Bonnier må naturnødvendig situasjonen ha fortonet seg så dyster som mulig. Han var jo fullt på det rene med den skånseløse utryddelsespolitikk Hitler førte overfor jødene, en politikk han selv gjennom det mektige publisistiske apparat som sto til hans rådighet, hadde gjort sitt for å bekjempe. Nå sto han etter Norges og Danmarks okkupasjon plutselig ansikt til ansikt med den i sannhet fryktelige eventualitet at også Sverige kunne falle i Hitlers hender. Og det tiltrengtes ikke stor fantasi for å utmale seg hva der da ville ha skjedd

pital i utlandet var jo tidligere intet usedvanlig. Det hørte med til enhver kapitalists barnelærdom at kapital skulle plaseres der hvor den ga størst utbytte og var størst sikkerhet. Heller ikke i vårt eget land var dette noe nytt og ukjent, granskes det etter ville det sikkerligen finnes liknende eksempler.

At Bonniers kunne ha god grunn til å ville selge sitt foretakende og søke sig et annet og tryggere oppholdssted — midlertidig eller blivende alt etter situasjonens videre utvikling — er det intet underlig i. Noe annet er spørsmålet om salg nettopp til tyskerne. Det vil det senere bli anledning til å komme tilbake til. Vi skal bare tilslutt hitsette et par linjer fra en ledende artikkel i Aftonbladet om nettopp dette punkt:

«Den förfäran inför tyskarnas framgångar 1940, som gett upphov till försöken att sälja, är mänskligt begriplig. Alla har inte det moraliska mot som visades av

lange, enerverande år. Kaptein Carlsen som nettopp, har sat en hel verden på ende av begeistring, kan gå hem og legge seg — med sine to små, fattigslige uker....

Men i Stockholm svinger karusellen videre. Dagens Nyheter sjefredaktör, professor Tingsten går til personlig angrep på Torsten Kreuger för hans «orstälsefullhet» överför Tyskland, og Kreuger blir ikke svar skyldig. —

Han påpeker at Dagens Nyheter forandret sin innstilling og ble mer tyskvennlig nettopp ved den tid da Bonnier førte sine diskrete forhandlinger med tyskerne. Med dette forholdt det seg slik, skriver Kreuger, at redaksjonsledelsen i forståelse med Tor Bonnier stilte Dagens Nyheter mangearige uten riksredaktör dr. Johannes Wiskman, kjent som tyskfiende, under sensur.

Bonnier Kreuger-affæren
Litt om bakgrunnen for striden omkring Sveriges største aviser

en Torgny Segerstedt och av dem, som äpde den tidning där han verkade. De löpte större personliga risker, men inga förmodanden om att de skulle ha mot trettio silverpenningar eller mer sålt sin uppgift. Från det hållet har vad som nu är bevisat kännetecknats som «landsförräderi».

Vad som är avskryvart är inte skräcken och dess reaktioner. Det avskryvarta är den fariseiska dubbelheten, som ger sitt tillstånd till infama förföljelser mot människor, vilkas svaghet i farans stund var obetydlig i jämförelse med förföljarens egen.

Avslöjandena ger inte para en sållsam bakgrund till den taperhet som de bonnierska tidningarna utvecklat sedan faran gått över.

Kan noe fornuftig menneske tro at den høyeste tyske statsledelsen ville føre forhandlinger i flere måneder om et salgs-tilbud på seks millioner dollars uten å ha forvisset seg om at eieren sto bak dette tilbud, som ble ansett så viktig, — det via Ribbentrop ble ført fram til Hitler? skriver Kreuger.

Allerede i februar 1940 gikk det rykter om at Bonnier ville selge.

Det svenske utenriksdepartement har offentliggjort en rekke dokumenter som er funnet i de hemmelige tyske arkiver og som omhandler Bonniersaken. Det viser seg at den tyske minister i Stockholm, prinsen av Wied, i en rapport til Berlin så tidlig som 10. februar 1940 opplyser at han har hørt rykter at Bonnier ville omsette sine virksomheter i Sverige i rørlige midler. Det påpekes at firmaet allerede hadde solgt Press byrån (kioskkompaniet) av denne grunn.

Etter de av Kreuger tidligere fremlagte dokumenter skjedde der da i september en tilnærmelse til tyskerne gjennom overingeniør Kylberg etter oppfordring av en fetter av Tor Bonnier. I november var saken nådd så langt at spesialister fra Berlin kom til Stockholm for å delta i drøftelser om saken i den tyske legasjon under prinsen av Wieds forsete. Fra disse foreligger det i utenriksdepartementets dokumenter et lengere referat. Det heter bl. a., at legasjonsråd Dankwort (nå tysk ambassadør i Ottawa) som hadde behandlet saken, mente at familien Bonnier skulle ville selge hvis man ga dem mulighet til å emigrere og medta salgssummen i dollar til Amerika.

STOCKHOLMS-TIDNINGEN
EXPRESSEN
AFTONBLADET
DAGENS NYHETER.

ning til at han nå tok saken opp i hel dens bredde, var de rykter som før jul ble utspreid om at han hadde søkt å selge Okkupasjonshistorien til Torgeir Thiel. Thiel satte seg bl. a. i forbindelse med prinsen av Wied, den daværende tyske minister i Stockholm. Kylbergs erklæring som også gjengis i faksimile, lyder slik:

«Jeg møttes ved en anledning 1940 med bankier Ragnar Thiel som meddelte at K. O. Bonnier ville selge sine aviser til Tyskland. — Etter — som Thiel sa — oppdrag av K. O. Bonnier anmodet Thiel meg om gjennom mine forbindelser å etterhøre tyskernes interesse for saken. Jeg henvendte meg til den tyske legasjon i Stockholm og diskuterte det hele med ledende personer der. Etter noen tid møttes jeg på ny med en ledende person i legasjonen, som på mitt spørsmål meddelte at man i Berlin hadde avslått tilbudet».

Erklæringen har følgende tilføyelse:

«Jeg, undertegnede Bengt Steuch, Notarius Publicus i Stockholm, bevitner hermed: at overingeniør Folke Kylberg i mitt nærvær egenhendig har undertegnet ovenstående dokument og dertil erklært at han er rede til å avlegge ed på innholdet».

Videre gjengir Stockholms-Tidningen en meget detaljert beretning om hendelsesforløpet av dr. Emil Rasche. Denne, som er utdannet som diplomat, var i årene 1939—43 første referent i det tyske utenriksdepartementets avdeling for utenlandsk presse. Bonniers tilbud ble telegrafisk videresendt til Berlin fra den tyske legasjon i Stockholm og behandlet som hemmelig statssak. Gjennom de rette kanaler ble saken forelagt Hitler som avsto tilbudet. Hitler uttalte at Bonnier rolig kunne bli i Sverige. Han overskattet den politiske betydning av sitt forslag. Hvis Hitler lot ham utbetale 6 millioner dollar i USA, ville Bonnier bruke disse penger til tysk-fiendtlig propaganda?

Stockholms-Tidningen gjengir også en lengere redegjørelse av bankier Thiels halvbror, forfatteren Tage Thiel. Redegjørelsen inneholder en mengde interessante detaljer som det av plassensyn dessverre vil føre for vidt å komme inn på her. Thiel er bl. a. kjent for skarpe anti-nazistiske bøker som i årene før krigen utkom på Bonniers forlag. Han var altså også som forfatter vel kjent med forholdene i det bonnierske hus, utøver hva han som halvbror av Tor Bonniers fetter hadde kjennskap til. Thiel slutter sin redegjørelse med følgende ord:

«Hva som er uhyggelig og motbydelig sett fra demokratisk synsvinkel — og som kanskje kan bli det igjen — er det faktum at en stor, ansett avis hisser til krig, til motstand inntil siste bloddråpe for den alminnelige mann, når samtidig avisens «sjel», dens eiere, er beredt til inntil siste bloddråpe å dra seg ut av spillet!»

Thiel erklærer at han er villig til med sin ed å bekrefte riktigheten av alle sine opplysninger. Hva dr. Rasche angår, kan det nevnes at han i 1943 trakk seg tilbake fra all offentlig virksomhet og levde de siste krigsårene i den største still-

indre kretser av den tyske koloni i Stockholm. Overingeniør Kylberg nevner også at «det fantes andre folere fra bonnierske hold».

Tor Bonnier erklærer i anledning av dette nye materiale at det hele er «ren løgn», og hans taleror Dagens Nyheter forsøker å «reduasere» og sverte Kreugers vitner i det almene omdømme, å karakterisere dem som «nazister» lar seg jo ikke opprettholde. Bladet omtaler dem som «en 78-årig oppfinner og ingeniør med en temmelig broket fortid og en 42-årig forfatter med en mildt sagt innviklet økonomi», og søker også på annen måte å gi det inntrykk av at de er suspekte individer. Taktiken er meget lite imponerende, og uventet nettopp fra det hold som er så omskinnet for det ærerørige. Men det er jo ofte slik at mangelen på saklige argumenter søkes avhjulpet med personligheter og skjellsord.

(Her i Norge har vi rik erfaring for det fra de siste seks år. En rekke fremrakende kapasiteter på forskjellige områder ble i 1945 plutselig redusert til «ubetydeligheter» og «nulliteter» og «tvilsomme personer». Tenk bare på vår største nålevende dikter, Nobelpristageren Hamsun, i hvis verdensberømmelse landet i en mennskealder hadde solt seg, som fra den ene dag til den annen ble redusert til et uleselig, litterært null! Jo, vi kjenner den leksen!)

At ikke alle har latt seg imponere av Dagens Nyheters form for argumentasjon, synes det å tyde på at riksdagsmannen Hagberg i et innlegg fant det bevisst at Bonnier virkelig hadde forsøkt å selge sine aviser til tyskerne.

Her står saken, når disse linjer skrives. Men den har hittil utviklet seg med en slik fart at meget kan være hendt før denne betraktning når ut til leserne. Det meget nærliggende spørsmål om familien Bonnier gjennom rettssak vil forsøke å få Kreugers påstander mortifisert vil kanskje da være besvart.

For en alminnelig iaktaker som ser det hele på avstand, virker det påfallende at inger av de mange som har kommentert saken, har forsøkt i erindringen å gjenkalle forholdene sommeren 1940 for å plassere saken i dens rette ramme og med den riktige psykologiske bakgrunn. For ut fra det å søke å analysere den. Nå ser man på de utelukkende med «dagens øyne» og med den etterpåklokskap og de «bihensyn» det uvegerlig medfører. Derved forrykkes hele bildet, selv om det nok kan tjene til å forklare den ubendige lidenskap saken har utløst.

Sverige befant seg plutselig som meren 1940 i en fullkommen vanvittig utenrikspolitisk situasjon, derom kan det neppe herske mer enn en mening. Man vandret bokstavelig på kanten av en avgrunn. Norge og Danmark var okkupert,

DAGENS NYHETER.

Billedet viser titlerne på de aviser i Sverige som er direkte blandet inn i den store «tidningskriget».

håpet om at brannvesenet nok vil klare brasene, — man bringer sin familie og seg selv i sikkerhet og forsøker å berge hva berges kan av verdier. Å ville forlange eller tro at et klarskuende forretningsgeni som den gamle Bonnier og hans sønner ville blitt sittende i Sverige i tilfelle av okkupasjon og rolig latt seg fange av sine verste antagonister og risikert konsentrasjonsleir, konfiskasjon — kanskje en våt flyktninggrav i et eller annet Skrikerudtjern, — det er absurd.

De hadde den eneste patet patent på at Sverige skulle forbli utenfor krigen. Kastet de blikket mot vest mot Norge, så de hvorledes den største norske avis få uker etter okkupasjonsbegynnelse og flere uker før kamphandlingenes slutt i Norge, hadde måttet åpne sine porter for okkupantene. Dertil kom sjokket over tyskernes seirrike framrykken over kontinentet. Under disse omstendigheter er det hverken unaturlig enn si uheldig at Bonnier vil selge sitt forlag for å bringe seg og sine i sikkerhet i Amerika, hvor han som nevnt allerede fra gammel tid hadde en filial.

Bonniers Amerika-planer bringer en meddelelse i Stockholms-Tidningen for 12. januar nærmere beskjed om. Da de norske aviser har oversett denne viktige detalj i saken, hifsettes den her og på originalspråket forat intet av ordenes verdier skal gå tapt ved oversettelsen. Under titlen «Bonniers færbredde utflytning til USA» skriver bladet:

«Det er en allment kjent sak at det stora huset vid Sveavägen i början av kriget vidtog sina mått och steg för att vara på den säkra sidan Atlanten, om det värsta skulle inträffa. En av Karl-Otto Bonniers söner, Åke, dittills chef för Ahlen & Åkerlunds tidsskriftsförlag, strickades samband över till USA för att bosätta sig där och inledda affärsverksamhet av samma slag som firman bedrev i Sverige. Att han för detta ändamål fick mycket avsevärda kapital till sitt förfoganda är självklart, och häril lag i och för sig ingenting anmärkningsvärt, eftersom det vid denna tid ännu var fullt lagligt att överföra kronor i dollar.

I de summer som överfördes till USA och där förvaltades av Åke Bonnier torde ha ingått åtminstone lejonparten av den likvid huset Bonnier erhöll gertom «försäljningen» av Svenska Pressbyrån till tidningsutgivareföreningen, — en transaktion som erbjuder många märkliga aspekter».

(Svenska Pressbyrån er i parentes bemerket det svenske kioskkompani, altså noe i likhet med vårt Narvesen).

Overføring og plasing av ka-

De ger också en antydning om vad som kan hända om de blir farligt på nytt. Den bonnierska pressen är fortfarande ett «objekt» som kan säljas.

Affären har, som nevnt, rystet den svenske offentlighet. Hvordan den enn vil utvikle seg og slutte, har den allerede nå gitt både publikum og myndigheter meget å tenke på. I Sverige ventes det at den også vil få et etterspill i det politiske liv.

Saken har åpnet vide perspektiver. Man spør seg uvilkårlig om det er betryggende og heldig at store og mektige opinionsdannende aviser eies av en enkelt privatperson eller av en enger familie-krets at de er private forretningsforetagender. Og om det ikke var bedre og mer i pakt med demokratisk and, at det bak avisene sto ansvarlige partier, store og anerkjente organisasjoner eller andre former for almene sammenslutninger?

Spørsmålet er ikke nytt. I Amerika har det vært sterkt framme og typografiforbundene har også søkt å finne en løsning ved å utgi egne dagsaviser, som ikke var kontrollert av «aviskonger». I en artikkel i tilknytning til avisfeiden i Stockholm skriver Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning at «det egentlig er en uting at store kapitalinteresser er så sterkt engasjert i aviser som i dette tilfellet». Spørsmålet er så viktig at det fortjener å bli innvendt drøftet også hos oss.

Tilskuer.

P. S.

Etterat ovenstående var skrevet bringer de svenske aviser en erklæring fra Tor Bonnier. Han forteller, at huset Bonnier i årene 1940—42 fikk en rekke henvendelser og forslag fra entreprenante «figurer» (som han sier) som ville være behjelpelig med å selge familiekonsernets aviser. Enkelte garanterte også selgeren fritt leide til Nord- eller Syd-Amerika. Samt lige forslag ble blankt avvist. Bonnier nevner flere navn og siterer brev. Overingeniør Kylbergs aksjon er ham dog helt ukjent.

Saken begynner nå å anta groteske former: På den ene side har man familien Bonnier som av all makt verger seg mot henvendelser og sier blankt nei til alle forslag om salg. På den annen side har man Hitler som like hårdnakket sier blankt nei til forslag om kjøp. Og mellom de to parter vrirler en broket skare av «figurer», alle med lang nese! For et suget!

Bonnier erklærer videre kategorisk at familien var fast besluttet på å forbli i Sverige, uansett hva det ville skje. Man formelig gisper over dette imponerende bevis på mot og dødsforakt gjennom to

bassadør i Ottawa) som hadde behandlet saken, mente at familien Bonnier skulle ville selge hvis man ga dem mulighet til å emigrere og medta salgssummen i dollar til Amerika.

Prinsen av Wieds innberetning av 10. februar er meget interessant. Den synes å bekrefte hva man a før har hatt en mistanke om at forretningsmenn av stort format allerede på et meget tidlig tidspunkt omgikk med planer om å overflytte sin kapital til utlandet, hva selvsagt var fullt lovlig, selv om kanskje ikke orilt kapitalflukt har den beste klang. — Det ville være interessant å få vite om man har hatt liknende tilfeller herhjemme. Eller om tanken var ukjent for gode nordmenn.

Lovbrudd som godtas

Med lov skal land bygges. Vi, som har pukkert på dette og trodd på dette, det er med lov, vi fortsatt vil drive vårt arbeid. Men hva skal vi si om A-regjeringens velgere, f. eks. bygningssnekkerne i Trondheim, som streiket i to måneder fordi de ikke fikk den samme tariff som Oslo og på tross av at arbeidsretten har slått fast at streiken er tariffstridig og ulovlig. At de nå har gått tilbake til arbeidet, er en sak for seg, men det forhindrer ikke at de streiket mot loven og retten. Hva sier så de dertil innsatte myndigheter til dette? Og hva sier de selvsamme herrer, som lover oss boligbygg, men som må se alle sine planer slått over ende av de streikende lovbrutere? De sier intet og foretar seg intet, fordi streik er et hellig våpen og fordi fagorganisasjonen står over regjeringmakten selv om hovedorganisasjonene toer sine hender i folkets påsyn.

Den engelske regjering

går til aksjon mot småsparerne

Vi er i selvangivelsesens annen måned. La oss da se litt på en aksjon som det hårdt trengte England har satt i gang for å komme sine fuskere tillivs. — De sentrale skattemyndigheter har anmodet samtlige banker om oppgave over slike konti som i løpet av det siste år har motatt over 15 pund i rente på kapitalregning. Denne nye kampanje vekker ingen begeistring hos småsparerne. Hittil har innehaverne av sparecertifikater, som selges gjennom postvesenet, fått ha opptil 500 pund i sparecertifikater uten å behøve å oppgi dem til skattemyndighetene, men nå må de nok til pers og betale skatt av overskuddet. — De klager høylydt, men nå, når reisvaluttaen ikke lenger gir dem anledning til å reise til Norge, kan vi heller ikke be dem se på våre skatteregler. Vi kan bare minne dem om et ord fra vår barneleardom: Min far pisker dere med stokker med pigger på.

Boken som vil leve i norsk historie.

Dr. jur. Gustav Smedals bok

«PATRIOTISME OG LANDSSVIK»

Den 30. oktober døde dr. jur. Gustav Smedal etter en operasjon, men hans minne vil leve blant hundretusener og først og fremst blant «de forsvarsløses tusener» som han har tilegnet boken.

Boken er saklig, nøktern og verdig, stilen elegant og lettest og det er en glede og oppmuntring å fordype seg i denne kilde av sann og klar opplysning, skriver kaptein Hovden.

Den er det skarpeste angrep som er rettet mot «oppgjøret», og myndighetene har ikke kunnet angripe den, fordi fremstillingen er helt korrekt.

Spre den, bruk den som nyttårshilsen og til andre anledninger. Alle som elsker sannhet og rett bør anskaffe seg den.

Den er 228 sider, vakkert innbundet, forsynt med ekstra omslag og den nedsatte pris kr. 8,— pr. stk. skal ikke avskrekke noen. Sendes portofritt innenlands mot innsendelse av beløpet. Ved bestilling av 5 stk. kr. 35.— som forskudsremisse.

KARL SEELAND - OPPEGÅRD ST.

Den fransk-tyske tvist truer Vest-Europas sikkerhet

Washington: Privat til «8. Mai».

Frankrikes plutselige og uventede utnevning av en ambassadør i Saarområdet har vakt en storm av forbitrelse i Tyskland og har med ett slag blåst bort den gode atmosfære som etterhvert var bygget opp i forholdet mellom Paris og Bonn. Vest-Tyskland svarte med å forlange full likestilling, tilslutning til Atlanterhavspakten før det innlot seg på nærmere diskusjoner om Europahæren.

Selv om det nå skal holdes et firemaktsmøte i London den 13. februar, hvor Storbritannia og USA skal forsøke å megle mellom Frankrike og Vest-Tyskland, vil det ta lang tid før den gamle godvilje mellom de to nabofolkene gjenopprettes. I USA mener man på vel underrettet hold at fransk mennene har opptrådt overordentlig uforsiktig, så meget desto mer som de på forhånd har store vanskeligheter både i Indo-China og i Nord-

finitivt vil oppgi å ta hensyn til Frankrike og bygge hele forsvaret av Vest-Europa på Vest-Tyskland. Mange røster hever seg til fordel for en slik realistisk politikk, og enkelte sier at Frankrike i en krisesituasjon allikevel vil falle sammen som et korthus, uansett hvor mange divisjoner det bygges opp, fordi det har mistet hele sin dynamiske kraft. Annerledes er det med Vest-Tyskland der man i USA. Man be-

Hva frontkjemperne kjempet for

Følgende artikkel har Dagbladet merkelig nok gitt plass for onsdag 30. januar.

Det er som frontkjemper jeg synes å ha en viss rett til å føle meg som part i saken, og som sådan var det min hensikt å prøve og gi uttrykk for litt av det som har rørt seg i oss under og etter krigen.

Våre synsmåter var i korthet disse: Vi betraktet oss ikke i krig med Tyskland. De lærde strider om dette i dag.

Vi betraktet tyskerne som de seirende i et kappløp om Norge. — Det betrakter vel de lærde nå som et faktum.

Vi syntes England måtte ta ansvaret for at kappløpet kom i gang på grunn av sin utfordrende holdning. («Altmark», mine-utlegging, radiotaler m. m.) Om dette er det vel også mindre uenighet nå.

Vi syntes ikke at Norge sto i noen takknemlighetsgjeld til England og således heller ikke hadde noen moralsk grunn til å gå i krig for det.

Vi mente videre at Norge burde ta konsekvensene av det mangelfulle for svar og ikke utsette norske liv og norsk eiendom for hensynsløse ødeleggelser.

Vi synter det var riktig at vi snarest mulig fikk i stand et hensiktsmessig forhold til Tyskland.

Vi mente endelig at Quisling var den eneste personlighet som kunne og ville få i stand et slikt forhold.

De fleste av oss hadde — ikke minst ved iherdig arbeid av Deres avis — fått det syn at kommunismen var verdensfienden nr. 1. Da Tyskland gikk løs på dette ondet, slo vi følge. Det var ingen andre som gikk den veien den gang, så vi hadde «ke noe valg». — Vi ble frontkjemper.

Selv da norske flyvere kastet bomber over Oslo og drepte og ødela norske liv og norske hjem, kalte vi dem ikke forrædere. Vi hadde selv opplevd å måtte ta hele vår tro til hjelp for å holde anstøtten i tømme og følte mer enn vi visste at det ikke harmonerte med forræderi i forbindelse med våghalsene i flyvene over oss. — En søker ikke kontakt med «Stalinorgler» og kjemper tanks for å mele sin egen kake. Det er nok av dem som har vist hvordan det skal gjøres. Like lite sannsynlig er det at en hiver seg inn i et luftvernatteris projektilstråler for mors skyld.

Dette burde være helt innlysende for alle som har gjort forsøk på å sette seg inn i forholdene at nesten ingen av frontkjemperne hadde noen grunn til og ansolutt ikke noe ønske om å skade Norge. Og et slikt ønske burde vel være til stede hos en som uten vederlag og med fare for liv og lemmer forråder sitt land.

En av de store i dag sa, at det som betydd noe var hva en kjempet for og ikke hva en kjempet imot. Frontkjemperne sloss etter fattig evne og tillit mot kommunismen, men for å fri verden fra det vi mente var en fare for europeisk kultur og for å skaffe Norge de best mulige kort på hånden ved en eventuell tysk seier.

Demagogi

Fra det øyeblikk da det ikke lenger var forbundet med livsfar, for en «landssviker» å ta til gjennæle mot de verste overgrep, ble det fra «rettsoppgjørets menn» anvendt en metode, som siden har vært flittig brukt. Det ble fremholdt, at enhver innsigelse mot og diskusjon om rettsoppgjøret ville bli til skade for de domte selv, og nå sist i Stortinget ble det sagt, at alt det som landssvikerne hadde å besvære seg over, det hadde de selv fremkalt og det var de selv skyld i! Hvis rettsoppgjørets menn innbiller seg, at alt nå skal ha sitt forblivende med denne påstand, samt med den dumme fabel, at det bare er en «hånd full kverulanter» som holder motstand og agitasjon mot rettsoppgjøret vedlike, da vil de oppleve med bitter erkjennelse, at de har dåret seg selv!

Disse folks begreper om «landssvikerens» rett og ære er ved en systematisk og demagogisk propaganda blitt fullstendig synkervet.

For denne vår rett og ære akter vi også å kjempe til vårt siste åndedrag, og så sikkert som vinter og vår omskiftes, skal det også bli åpenbart for all verden, hvem som har landssvikerne i Norge.

Det har gått mange paroler i dette land i årenes løp, men i 1940-41 gikk det en parole fra landsende til landsende, tvers over alle partigrænser nemlig: «Hvordan det enn går, så vil vi allfall ikke ha Nygaardsvold og hans ring tilbake til styret i Norge». — Hvilke heltegjerninger Nygaardsvold gjorde i London og som skulle betinget den beryktede ærengasje, det kan bare de forstå, som har fulgt med hele eventyret fra først til sist.

Her kan det vel sies, at krukken trives så lenge tilsjøs, at den kommer hankeløs heimatt. Og når skurken ingen annen utvei ser blir han nasjonal!

TJENESTILLING.

Den allierte høykommisjon i Tyskland har bestemt at alt alliert militært personell i Tyskland skal rettes seg etter de tyske ratifikkegler. Unntakelse herfor bare hvis reglene hindrer utførelsen av tjenestoppdrag.

OGSA I HELLAS.

For en tid siden demonstrerte 800 studenter i Athen for at ova Kypern skal forenes med Hellas. Under rone «Ned med England», kastet de sten mot det britiske flagg som valet over den britiske militærmisjonens hovedkvarter.

Sprette intrykk —

— Fortsett fra side 1 —

stendig utenrikspolitikk enn hittil, og det er jo ikke behagelig å høre for de supranasjonale. Han følte det også som en skam for landet at «våre» delegerte ved FN har tatt slike standpunkter som de har tatt.... Men utenriksminister Lange har raskt tryl-

Frontkjemperne

av Karl Holter

«Det var en opplevelse å følge deg på din ferd!»

Wilhelm Rasmussen.

Kr. 12,00 portofritt eller mot oppkrav fra Karl Holter, Amot på Modum.

Frednes i Porsgrunn brendt.

Vi er husløse. Kan noen tilby 2—3 værelser eller annet arrangement for tre voksne?

CHR. KNUDSEN.

Tilbud bedes sendt H. Franklin Knudsen, Nordstrandshøgda.

Bestill dressen hos oss

sydd etter mål. Den blir både bedre og billigere enn om De kjøper den ferdig i en forretning. Skriv etter tøyprøver og målskje ma. Oppgi farge og omtrentlig pris pr. meter. 20 års praksis — og godt renome for vårt arbeid.

Sporsen Konfeksjonsfabrikk

AUKRA.

OBS Flettverk OBS

Gjærdefabrikken GREI, Kolbotn, leverer førsteklases flettverk i alle dimensjoner. Bestilling for levering til våren mottas nå. Thor H. Sandorf.

Vekkerur

Kr. 18,10 — 25,50 — 34,10.

Sendes mot oppkrav.

Urmaker R. Gjessing, Drammen.

Innbydelse.

Forbundet for Sosial Oppreisning holder fredag den 15. februar 1952 kl. 17 møte i forsamlingsalen på Lena Bad, Lena st., Ø. Toten.

Tilstede på Forbundets vegne vil bl. a. være: formannen, kapt. Hroar Hovden, nestform. bonde Anders Hafskjold, bonde Aksel Berger og forbundssekretæren, Helge Grønstad.

Alle interesserte fra Oppland fylke er velkomne. Det vil bli behandlet emner av spesiell interesse og størst mulig frammøte er derfor ønskelig.

Forbundet for Sosial Oppreisn.

at vi burde gå sammen med tyskerne i Finnmark for å vende vånnene mot Soviet-Samveldet. Tilslutt sa han at han hadde fått opplysning om at en ung gutt hadde sittet fem måneder i eneselle for militærnekting.

Arbeiderbladet og Friheten ga et bra referat av dette særdeles interessante stat mot oppgjørets fahrkompleks. Aftenpostens referent fant det mindre vesentlig som rimelig kan være.

Gårdsbestyrer.

Agronom med meget god almen- og faglig utdannelse søker ny bestyrerstilling fra våren på et trivelig sted. — Er meget interessert, avslutt pålitelig og arbeidsom. Bill. mrk. «Konferanse i r. 50».

Eg har husrom

til middelaldrende ektepar i bygd med gode arbeidsmuligheter mot delvis hjelp til fjøs- og gardsarbeid. Bill. mrk. «Husrom nr. 48».

Brukt

elektrisk sentrifugalpumpe og en 5000 l. vannbeholder rimelig tilsalgs. PER LIE, Kapp, Ø. Toten.

Høi

Kan noen skaffe en gammel NS mann en eller flere vogner høy? Engb. Langødegård, Etna st. Valdres.

menne har opptrådt overordentlig uforsiktig, så meget desto mer som de på forskjellige steder i Indo-China og i Nord-Afrika.

Hvis franskmennene fortsetter med å innta en steil holdning, er det meget som tyder på at USA de

Ramndal —

— Forts. fra side 1 —

rettferdig som mulig. Myndighetene har opptrådt humant og liberalt. De aller fleste domte har fått benådning i en eller annen form, og det var vel ingen i 1945 — aller minst landssvikene selv — som trodde at bare 6—7 etter krigen skulle det ikke sitte fengslet mer en vel 100. Den veien vi har ful t til nå bør vi fortsette på.

Stavangs og Bunkholts linje vil trekke oppgjøret ut i årevis. Personlig var han ikke i tvil om hvor den historiens dom over rettsoppjøret vil bli, vel å merke hvis vi fortsatt blir et fritt folk. Det har vist at det norske folket vil leve og verne om sine grunnverdier.

Ja, nå har vi møtt Ramndal i stilla slik som Arbeiderbladet gjenga ham. Hvordan blir han i stormen? Blir han like kjøkk da? Kjempe med hjelmen på hodet skal han jo aldri, heldigvis. Hvem skal egentlig det av alle de som fører det store ord her i landet mot frontkjemperne?

ge divisjoner det hvør opp, fordi det har mistet hele sin dynamiske kraft. Annerledes er det med Vest-Tyskland, sier mar i USA. Man beundrer den energi tyskerne legger for dagen på alle områder, fordi denne energi fullt ut kan sammenliknes med amerikanernes egen. USA's militære og økonomiske tilnærming til Spania er en naturlig konsekvens av mistilliten til Frankrike, på samme måte som den amerikanske tilnærming til Jugoslavia er en følge av mistilliten til Italia.

En amerikansk kommentator sa for ledet like ut: Det finnes tre land i Vest-Europa som vil kunne danne solide hjørnesteiner i forsvaret mot et eventuelt overfall fra øst, nemlig Vest-Tyskland, Spania og Jugoslavia. Det er en skjebnens ironi, tilføydte han, at ingen av disse landene har noen demokratiske tradisjoner.

MYNDIGHETER.

En mrs. Anna Katzman i Hartford i USA får vann på møllen når talen kommer inn på myndigheter. På se 10 dag med samme post mottok hun nemlig to brev fra byens myndigheter — såkalte «skriv». I det ene fikk hun beskjed om at skatten på hennes leigård var forhøyd med 20 pst., og i det andre fikk hun beskjed om at huset ikke var tjenlig som menneskebolig. — Kan noen her i landet trekke paralleller? ..

å fri verden fra det vi mente var en fare for europeisk kultur og for å skaffe Norge de best mulige kort på hånden ved en eventuell tysk seier.

Fremtiden vil vise om vi handlet rett, men en mann med f. eks. statsråd Gundersens eller stortingsmann Wrights forutsetninger har i dag ingen grunn til å kalle oss forredere.

Hakon Warendorph jr.

Hovden retter Dagbladet

Merkelig nok er Dagbladet også nødt til å slikke i seg det som det av ondskap soyrt ut.

Vår forbundsformann, Hroar Hovden fikk således inn følgende beriktigelse, som ganske sikkert ikke var i Dagbladets smak:

«Jeg må be om å få korrigere en enkelt av de uttalelser Deres Hamarkorrespondent legger meg i munnen i referatet fra «Forbundet for Sosial Opprøpsning» møte på Hede-marken. «Det finnes ingen bedre enn oss», var ikke nevaktig mine ord. Derimot sa jeg: «Det finnes i dette land ikke anstendigere og loyligere folk enn oss».

Hroar Hovden.

BEFORE SENT ENN ALDRI.

En fransk militærrett i Metz har dømt tidligere Sturmabführer i den 52. SS-panserdivision, Walter Jockel, til 5 års fengsel. Han skal under krigen ha viderebefordret en ordre om å skyte franske motstandskjemper.

en skam for landet at «våre» delegerte ved FN har tatt slike standpunkter som de har tatt.... Men utrikesminister Lange har raskt tryllet bort de folkevalgte tvil.

Friis hadde tenkt å stemme for Bunkholts forslag, men kunne det ikke etter den begrunnelse som var gitt .. Det var et sterkt misforhold mellom dem som åpent eller skjult hadde samarbeidet med tyskerne og som hadde store inntekter i 1940, og gikk i spissen under parolen: «Hjulene må holdes i gang», og som nå nyter anseelse og har avansert — og dem som i sin politiske umodenhet og forvirring ikke forsto hva nazismen egentlig var for noe, og som nå har fått hele sitt liv ødelagt.

Friis synes å glemme at visse gjennom lidelser fra 8. mai 1945 har fått dokument på et verdifullt alibi, som det vill være tåpelig å gi slipp på. De i den nyeste tid u-kompromittertes alibi. Dett til ettertanke for både ed- og motstandere.. Et slikt aktivum i tidens malstrøm gir man ikke nå for en rett linser..

Friis hadde hånet at debakene som Protokollkomiteen fikk til gjennomvæelse, skulle bli trykt. I Protokollkomiteen hadde han fått erfare at det økonomiske samarbeid med tyskerne var langt mer utbredt enn noen kan drømme om! Det er mange interessante ting som ikke kom fram i komiteens innstilling og som ikke er kommet fram i det hele tatt. Der er dekket over forhold som absolutt burde vært belyst. — Det var til og med dem som mente

komleks. Aftenpostens referent fant det mindre vesentlig som rimelig kan være.

Det blodtørstige innlegg kom fra Trond Hegna (a). Stavanger Hans innlegg var stenoografisk gjengitt i «8. Mai». Det var et innlegg rettet mot folkerettens regler og norsk rettsregler om okkupasjon. Han mente åpenbart at juristene i god tid før okkupasjonen burde ha vært eksersert (i herr Hegnas oppfatning) som muligens er bysset på en demokratisk uvitenhet? Så hadde man unnått å høre slike uttalelser fra en sorenskriver Stavanger og en lensmann Bunkholt! Vi hadde kanskje heller ikke fått slike betenkligheter fra en Dr. juris. (Astrup Høel), som den vi ser gjengitt i innstillingen, hevdet han. Jeg likte tross alt Hegnas innlegg, — som kunne velke våre irrister. Hegna visste øversvulig ikke at vi hadde vel gjennomtenkte lovregler om forrederi for 1940.

Han fant at rettsoppjøret sto for et temmelig strengt kritikk. Hva skulle man med lovregler for forrederi når man hadde Gøtgaas berømte dikt «Våben» (forbannelse), som bedre enn lange innstillinger og tiukke lov- hoker gir uttrykk for «folkets» oppfatning av landssvikeren.

Ville salig justisminister FRICK i et tredje Rike ha brukt herr Hegna til utførende, juridisk Lohenerin og okkupasjonschef, hvis han hadde i god tid blitt underrettet om hans friske syn på loven og profetene?

(Fortsettelse).

NS mann en eller flere vogner høy?. Engh. Langødegård, Etna st. Valdres.

Skogeiere.

Har De bruk for en mann De kan stole på som bestyrer ell lign event. komb. jord og skogbruk. Jeg er bondesønn, 38 år, gift. Har 1½ årlig landbr.skole, 1 årig skog skole, lang praksis i jord og skog bruk, ledelse av uthøgster, taksa sjon, sagbruk og endel kontor-braksis. Helst med egen bolig. — Bill. mrk. «Solid kar nr. 45».

«Ilebu-boka».

etterspurt over hele landet. — Biblioteker, studierupper og lese ringer viser spesiell interesse. — Bestill den De også. 167 sider. Bare kr. 5,00. T. WERNER, post-box 1704, Oslo.

Bestillingsedd.

Jeg bestiller herved boken «Kon sentrasjonsleiren Ilebu» sendt som postoppkrav kr. 5,00 + porto

Navn:

Adresse:

«8. Mai»

kronikk 8. februar 1952

Om den korporative staten

For «8. Mai» av A.B.

Den gang da man gjorde opplegget til etterkrigsoppjøret mot dem som ble i landet og gjorde sin plikt mot land og folk, mente arrangøren å ha innrettet seg overmåte lurt.

At Kongens 7. juni-tale fra Tromsø i riksadvokatens orientering til påtalemyndighet og dommere hadde fått en besynderlig hensiktsmessig — men helt uriktig — form, ble heldigvis omsider klar lagt av en tiltalt og framtvang en korrigering av det tidligere «uheldige» sirkulære. Derved fikk man forklaringsen på en rekke besynderlige utbrudd som man gjennom et par års tid hadde hørt fra dommeretene og som fikk oss bedre-orienterte til å undres på om vi var havnet øst om «jernteppe».

Eventyret om Kongens fortsatte «selvstendighetskrig» var dog ikke det eneste som de herrer dommere i disse årene har moret seg med å bringe til torgs fra rettssalene i de såkalte «landssviksaker». Bevisst eller ubevisst får stå hen. Myndighetenes tilbøyelighet til å leke gjemsel med viktige hendelser gjør det siste mest sannsynlig. Et faktum er imidlertid at man år ut og år inn har fått høre de merkeligste varianter av et eventyr som vi for korthets skyld kan kalle Trondheimsavtalen i 1940.

Særdeles mange landssvikdommere har lyst sine kloke hoder når en tiltalt var så formastelig å føre denne avtalen i marken og å hevde at den inneholdt en folkerettslig forbinnende kapitulasjon for Norge. Å provosere avtalens ordlyd opplest i retten, var nyttes løst. Det var uten betydning, sa de kloke, for denne Trondheimsavtalen var rett og slett en kapitulasjonsavtale for 6. divisjon og hadde ingen ting med Norge som stat å gjøre. En innvending om at et diplomatisk opptak til forhandlinger via Stockholm skulle synes unødvendig for en divisjonskapitulasjon, ble avvist med at noe slikt opptak kjente man ikke til. At det ennvidere ble vist til at 6. divisjon hadde inngått en spesiell kapitulasjonsavtale med general Dietl på Bjørnefjell, ble likeledes avvist. — Noe slikt kjente man heller ikke til.

Vel — ved iherdig arbeid fra de tiltalte side lykkedes det omsider å klemme de to her nevnte avtaler ut av glemselens gjemmer, først den såkalte Trondheimskapitulasjon i 1947 og senere — i 1950 — også Bjørnefjellsavtalen.

Da Trondheimsavtalens ordlyd og former ikke lenger kunne benektes, måtte myndighetene legge om taktikken. Ennå var ikke Bjør

neffjellsavtalen dukket opp i dagen så forsåvidt hadde man ennå utveier. Antagelig var det general Roscher-Nielsen — den norske forhandler i Trondheim — som under sitt vitneprov i Skancke-saken mente å kunne anvisse veien. Nygaardsvold, Koht og Ljunberg hadde som vitner i samme sak be nektet ethvert kjennskap til avtalen. Advokat Øvergaard fremlegelse av Utenriksdepartementets arkiv-eksemplar med de tre herrers egenhendig påtegninger fra aug. 1940, ga deres nektelse et betenkelig støt. General Roscher-Nielsen valgte en annen vei. Han hadde jo selv vært forhandler, så han kunne ikke slik som de tre andre godt nekte kjennskap til avtalens eksistens. Nei, en avtale var nok inngått, vedgikk han, men det var såmen ingen kapitulasjonsavtale! Det var en våpenstilstandsavtale! Og følgelig uten enhver innflytelse på spørsmålet om en «fort satt krig»!

Nå — en merkeligere «våpenstilstand» har vel ikke noen sinne sett dagens lys under en vepnet konflikt mellom to land. Avtalens egen ordlyd er forsåvidt opplysende nok. Folk som har kunnet sette sitt navn på en avtale med det innhold som Trondheimsavtalen av 10. juni 1940 i den tro at han underskrev en «våpenstilstand», må ha ment 'e evner av en særegen art. Vedkommende må i all fall ha greidd til fullkommenhet å holde seg utenom Landkrigsreglementets definisjon av forskjellen på en våpenstilsand og en kapitulasjon.

General Roscher-Nielsen anviste imidlertid veien, og da som kjent en viss mann under bestemte forhold nøyes med å ete fluer, grep myndighetene med begjærighet

muligheten av å kunne gi eventyret en ny variasjon. Etter vitneførslen i Skancke-saken rugeket alle kloke dommerhoder i samdrakt takt. Selvsagt var Trondheimsavtalen bare en våpenstilstandsavtale! Og alle tiltalte var like selvsagt «klar over» at Norge fort satt var «i krig»! Alt i skjønneste orden!

For folk med alminnelig sundt vett vil avtalens egen ordlyd gi rettleiding nok. Men — skulle noen ønske mer, skal de få det også. Og vi skal da gjøre bruk av en mann som vel ingen skal kunne beskvi- de for å se forholdet fra «landssvikere» synspunkt. Vi sikter til redaktør og kaptein Birger GOT-AAS, som under krigen i 1940 tjenestgjorde som leder av generalstabens pressekontor. Umiddelbart etter «frigjøringen» i 1945 sendte han ut sin bok: «Fra 9. april til 7. juni», som på tittelbladet bærer dedikasjonen: «General Otto Ruge i ærbødig hengivenhet tilegnet». — I mer enn 2 måneder fulgte redaktør Gotaas Generalstabens natt og dag og fikk all behørig informasjon om hva som skjedde. Om troverdigheten av hva han anfører kan det derfor ikke herske noen tvil.

På side 227 i sin bok sier herr Birger Gotaas om Trondheimsavtalen av 10. juni 1940 — som han forøvrig på foregående side betegner som «det overgivelsesdokument som ble satt opp» — følgende:

«VILKARENE var at den norske hær skulle demobilisere snarest mulig. Denne demobilisering skulle ledes av de norske militære myndigheter. Våpnene skulle avleveres på depoene, likeså materiell og uniformer. Dog kunne soldatene få reise hjem i

uniform, hvis man ønsket det. Soldatene skulle være fri uten videre, likeså alle befallingsmenn som ikke var faste offiserer (Berufsoffiziere). De faste offiserer kunne bli fri ved å avgi esord på ikke å bære våpen mot Tyskland mer i denne krig. Alle offiserer som kunne reise hjem, hadde rett til å være i uniform, med sine våpen og alt sitt personlige utstyr. De av offiserene som ikke ville avgi sitt æresord, måtte gå i krigsfangenskap, men ville bli behandlet med all honnør

Disse betingelsene var jo ganske rimelige og hensynsfulle. —

Selv om det som alt her er sagt i og for seg kunne være nok, kommer dog rosinen i pølsen på side 228, der det heter:

«Et av de krav som general Ruge hadde stilt ved forhandlinger, var at tyskerne skulle overta hele Nord-Norge, også Øst-Finnmark. Vi måtte nå for enhver pris unngå at det rykket en annen makt inn der lengst nordpå og at landet på den måten ble delt mellom to fremmede makter. Fra tysk side var man til å begynne med mest tilbøyelig til å overlate det militære vakthold i Øst-Finnmark til norske militærstyrker. Men da den norske forhandler, oberst løytnant Roscher Nielsen, fastholdt kravet, ble det imøtekommet fra tysk side, og det ble truffet den ordning at en norsk militæravdeling skulle besørge vaktholdet foreløbig til tyskerne kunne få ført avløsning nordover. Dog ble det tyske flagg straks heist deroppe. Det ble oberst Faye som fikk kommandoen over den norske vaktstyr-

ken. Det tok atskillig tid å ordne alle spørsmål med demobiliseringen og tyskernes overtakelse av styret, så generalstabens ble først klar til avreise henimot slutten av juni måned».

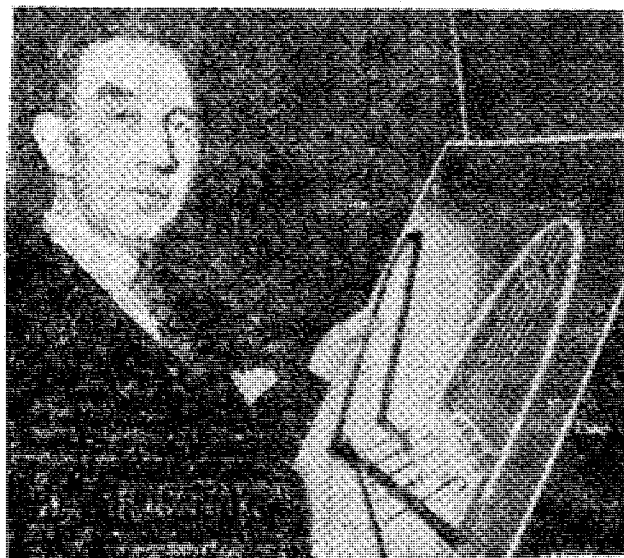
Tja, — dette var altså general Roscher Nielsens «våpenstilstandsforhandling». En forhandling der han trygler og ber fienden om elskverdigst snarest mulig å overta resten av landet! En slik forhandler burde i sannhet FN-hæren se å få smuset inn blant nord-hærens forhandlere i Pan-mun-jom, så kunne det kanskje bli en dugende «stillstand» der også!

Ærlig talt — burde vi nå ikke snart se til å få fast grunn under føttene igjen. De eventyrene som hittil er blitt oss servert i mer eller mindre troverdig form, er nå blitt så frynsete at det er på tide de kommer under sakkyndig revisjon.

Rettsoppjøret er kommet til veis ende, sier statsråd Gundersen og om noen «baklengs film» blir det ikke tale. Om noen risiko for det hellige oppgjøret skulle det derfor ikke lenger være tale. Skulle det ikke da, herrer dommere, nå være tiden å dissekere eventyrene og å søke å avdekke den kjerne som de er bygd opp over? Slik at man kunne fri seg for irriterende minner om tiltalte som smilende nektet å tro på de merkelige ting som «onkel tegnet» og fortalte?

Vi tilføyer at redaktør Gotaas's bok — av en eller annen grunn — i dag er vanskelig å få fatt på i norske boklader. Derimot kan den danske tilsvarende utgave fåes til nedsatt pris fra Danmark.

Så bukker vi igjen, Peder!

P.
Chr.
A.

Den 15. februar starter alle tiders olympiske vinterleker i Oslo med vår gamle kjenning P. Chr. A. som gallionsfigur. Med fabelaktig sans for kvalifikasjoner har Olympiakomiteen valgt nettopp ham som formann i mot takelseskomiteen — eller bukke-komiteen som den også kalles.

Vi har ikke for hånden statistikken over hvor mange tusen bukk Peder kommer til å prestere i løpet av de hektiske dager, men det vet vi at han har en grundig og solid trening og dertil en gummiryggrad som ikke kommer til å klikke.

De som opplevde ham på nært hold under hans døgnfluevisitt på Grini, forteller at de hverken før eller siden har vært vitne til en slik ferdighet i å bukke. Hans patriotiske omgivelser ga ham av den grunn tilnavnet «Bukk igjen-Andersen». Faktum er at Peder på få dager under påberopelse av sine mektige tsk forbudelser klarer å bukke seg ut fra Grini, mens de mer

Ny undersøkelse av KATYN-tragedien

Washington: Privat til «8. Mai».

Representanter for Sovjet-Samveldet og Polen vil bli innbudt til å avgi vitneutsagn for en Kongresskomite som holder på å undersøke massehenrettelsen av polske offiserer i Katyn-skogen i 1943. Denne tragedie som rystet verden, ble avslørt av den tyske arme, som gravet ut de polske offiserers lik og innkalte en internasjonal kommisjon, som også tallet representanter fra nøytrale stater, til besiktigelse på åstedet. Sovjet-Samveldet påsto — og påstår fremdeles — at det var tyskerne som foretok massehenrettelsen og saken undersøkes nå av den nevnte amerikanske kongresskomite, hvis formann er representanten Madden. Formannen hadde nylig en samtale om saken med pre-

stivryggede patrioter ble sittende igjen. Med minnet om «der prächtige Kerl»

Og nå skal Peder stå og bukke fra morgen til kveld. Ikke bare for tyske re, men for den ganske verden. For en karriere!

Bare synd at de fremstående tyske personligheter som dengang så beredvillig hjalp ham veldig fra de norske gentlemens selvskrevne oppholdssted, ikke er gode nok til å få komme til vinterlekene. Nå må han renonsere å få sagt takk for hjelpen.

Me lika det ikkje!

Det var en gang en prest i en utpreget kristelligsinn og avholds vennlig sørlandsbygd som av sine søkne barn ble bebreidet at han hadde drukket et glass rødvin i et bryllup. — Men vet dere ikke, svarte presten, at det ble drukket vin i brylluppet i Kanan?

— Jo, me veid det, svarte de, men me lika det ikkje!

Og det samme knusende svar får vi sikkert hvis vi spør om ikke Arbeiderpartiet vet at det selv har forlangt den mest utstrakte og uhemmede organisasjonsfrihet for den enkelte i Lex Askim. De vet det, men de liker det ikke, for det har aldri vært deres mening med Lex Askim at den skulle gi den enkelte større frihet, — det var bare LO som skulle kunne ta seg større friheter.

(Av en redaksjonsartikkel i Tønsberg Blad).

Regjeringen og Stortingets krenking av grunnloven

Det hevdvundne selvstendighetsbe-

Hvor skal lederne komme fra?

Brev til etterverdenen

I de første etterkrigsårene var den engelske Lord Beveridge meget i forgrunnen ved den såkalte «Beveridge plan» om sosialpolitikken. Han var stor tilhenger av velferdstaten og dens ideer. Nå er jo denne senere blitt brakt langt på vei. Men Lord Beveridge er nå åpenbart ikke så sikker på fremtiden lenger. I et «Brev til Etterverdenen» som han leste i BBC nyttårskveld, og som det er meningen å gjenutsende om 100 år som en betraktning over tilstandene i 1951, uttalte nemlig lord:

—Avskaffelsen av fattigdom ved hjelp av inntekstutlikning har vært vår sosiale politikk i mange år. I de siste 10 år er dertil kommet en voldsom nivellerings nedad. Hovedsakelig ved beskatning for å betale for kriger og deres følger samt forberedelser til nye kriger. I dag kan ingen hvor godt eller hardt han arbeider, skaffe seg en slik inntekt eller foreta en slik oppsparing for å sikre sin alderdom, som det var lett — og sedvanlig — at folk skaffet seg i mine unge dager. Det er ikke mulig for noen å nyte stor rikdom eller å la den gå i arv til sine barn.

Med særlig henblik på britiske forhold påpekte Lord Beveridge at lederskapet i landet i eldre tider ble stemtes rent automatisk, fordi familiemidlene ubeskåret gikk i arv fra slekt til slekt. Det mest interessante spørsmål i dag er derfor hvor lederne skal hentes fra i et økende nivåert samfunn. «Jeg vet ikke, jeg kan ikke si nøyaktig hvor fra i vårt klasseløse kollektiv av menn og kvinner det lederskap skal komme som skal gjøre oss til et samfunn med en følelse av fellesskap i vår tjeneste innbyrde og overfor verden. Vårt lederskap i Storbritannia har hittil i den utstrekning det har vært godt, ikke hvilt alene på personlige egenskaper, men på tradisjoner. Nå må vi se å opprettholde en aristokratisk tradisjon uten aristokrater».

Motstandsbevegelsen, loven og folkeretten

Ovenstående er «Verdens Gangs» overskrift over en artikkel i bladet 28. januar d. å. der Mai Sewell Costetti redegjør for en samtale med italieneren Piero Calamandrei for en tid siden. Herr Calamandrei presenteres i artikkelen som «en av Italias fremste jurister, advokat og deputert, professor, dr. juris, antifascist fra første

Det er lavt under taket i tingstuen i dag.

Wo liegt der Hund begraben?

I et meget skarpt angrep på Olympiakomiteens beslutning om de såkalte «landssvikerers» deltakelse i vinterlekene kommer Henning OLSEN med en meget interessant opplysning (Sportsmannen nr. 4 14. jan. 1952):

«Jeg mener videre at hvis Olympiakomiteen på grunnlag av denne beslutning vil utelukke Finn Hodt fra deltakelse, kan han bringe saken inn for domstolene. Jeg nevner således, at Høyesterett for en tid siden avsa en dom hverved utelukkelsen av et medlem av en kennelklubb ble kjent ugyldig. Som grunn for utelukkelsen var bl. a. påberopt unassjonal holdning».

Det er ganske eiendommelig at man først på denne måte tilfeldig skal bli kjent med en ytterst viktig prinsipiell avgjørelse av Høyesterett, som er av stor rekkevidde. Jeg leser hver dag Aftenposten, og såvidt jeg har sett, har bladet overhodet ikke nevnt dommen. At bladet ikke skulle ha vært oppmerksom på den, er utenkelig, ganske særlig når man erindrere at bladets disponent ikke alene er høyesterettsadvokat, men også president i Norsk Kennel Klubb. Det må derfor sies å være dobbelt påfallende at bladet har beholdt denne nyhet som en søt — eller kanskje retttere sur — hemmelighet for seg selv.

Nå kan man naturligvis si at en bikkje fra eller til i en kennelklubb, ikke spiller noen særlig rolle. Og når dertil kommer at bikkja har vist «unassjonal holdning» — antagelig har den lettet på venstrebakbeinet istedenfor det konservative — er det jo forståelig at høyrebladet er uinteressert. — Men ettersom det vitnerlig gjelder en viktig høyesterettsdom, får man allikevel lyst til å spørre: Wo in Aftenposten liegt der Hund begraben? Chow.

FARLIG LIT.

Grevinne Edda Ciano, Mussolinis datter, har i Milano forhandlinger med myndighetene om den endelige begravelse av hennes far. Fra kirkelig hold har hun fått tilsagn om støtte, mens myndighetene hittil ikke har villet utlevere liket til de pårørende.

Jordbruket på vei oppover?

Faglig og økonomisk

Ser man på landbrukets utvikling etter okkupasjonen er det mange lystrekk, selv om det også er foreteelser som fremkaller engstelse for fremtiden. En som i 5—6 år av festningsmurer og piggetråd har vært avskåret fra å følge med blir slått av undring når han får se de store forandringer som har foregått rent produksjonsmessig. Forandringer som tjener den norske bonde til ære.

Tiltross for de store vanskeligheter med arbeidshjelp og ellers er produksjonen øket. De tekniske hjelpemidler har vært en stor hjelp, selv om man muligens er gått vel langt på dette felt. Først og fremst ved større bruk av kunstgjødsel er avlingene pr. areal enhet steget sterkt og enkelte oppgir avlinger som nærmest var utenkelig for ikke så mange år siden.

Når det gjelder melken produseres i dag en større melkemengde på et langt mindre antall dyr. Tallet av storfe var i 1950 15 pst. mindre enn i 1939. — Okkupasjonen lærte oss å bli mindre avhengig av kraftforet og at det var mulig å holde en stor melkelytelse vesentlig av A.I.V. for og tidlig

Det politiske krigsoppgjør

I en kronikk i Berlingske Tidende om krigsoppgjøret skriver Th. Thorsteinsson tilslutt:

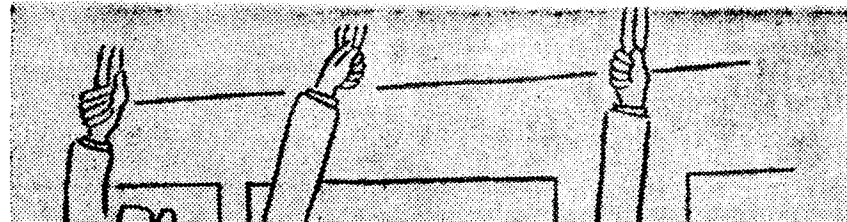
«Men krigsoppgjøret har overalt vært utilfredsstillende. Med seirherrene til å diktere både loven og dommen kunne det kun bli et politisk oppgjør. Allikevel ønsket man det i rettslige former og ble derved tvunget inn i juridiske konstruksjoner, som ikke var holdbare. Krigens eneste ubetingede lov er mere enn noen sinne, at nød bryter alle love, og sannheten er vel derfor, at dens vesen er uforlignelig med en rettsorden, og at straffeproblemet er uløselig på annet grunnlag enn makten og moralen — så langt de vil forlikes.»

slått høy klarer vi den høye produksjon selv med de begrensede mengder kraftfor en får seg tildelt. Reduksjon i storfebestanden kunne derfor være på sin plass for å hindre overproduksjon. Vanskeligheten er at overgangen til kreaturløst jordbruk foregår i de tette bebyggede strøk så det kan bli vanskeligheter med konsummelkeforsyningen hvis utviklingen fortsetter i samme retning.

Den som husker de økonomiske fortvilede år i begynnelsen av 30-årene, vil finne at forholdene på dette område har forandret seg i gunstig retning. Forandringen begynte allerede d siste førkrigsår og fortsatte under okkupasjonen. Etter kapitulasjonen var det Fellesprogrammet som skulle bli fulgt og det forutsatte «jæmnstilling». Det krav stillet Norges Bondelag før krigen og nå var altså alle partier enige i prinsippet også på dette punkt. Men med gjennomføringen av programmet er det ikke så glatt, heller ikke når det gjelder jordbruket. Riktignok peker arbeiderpartiets folk på enkelte ting som skal bevise den kolossale bedring. Særlig blir det fremhevet hvor sterkt lønningene i jordbruket er steget. Og sikkert er det at det var påkrevet med en bedring av jordbruksarbeidernes kår. Men det er ikke nok til å skape et sterkt jordbruk.

Det var neppe tanken, at bare jordbruksarbeiderne skulle opp i lønn, — men også de mange som sliter på egen bruk, burde ha noe mer igjen for sitt arbeid. Studerer en «Driftsgranskningen i jordbruket» som utgis av Norges Landbruksøkonomiske Institutt, ser en at lønnsveien pr. time ligger sørgelig lavt. På bruk under 50 dekar var den i 1949-50 bare kr. 1,50 og en må helt til bruk på mellom 300 og 500 dekar for å komme i kr. 2,00. Sammenlikner man disse tall med lønningene i andre næringer er det langt igjen til målet, jevnstilling. I søke en varig ordning, for å bedre disse mindre brukenes økonomi er det ikke mange som tenker på. Det er det gamle med bidrag som går igjen. Et gode er at vanskelighetene for de mindre bruk har fått Arbeiderpartiet til å innse det uheldige ved små bruksenheter, og at derfor fortsatt jorddeling ikke er aktuelt.

Med denne artikkel som utgangspunkt vil «8. Mai» søke å få belyst de problemer som melder seg for jordbruket, politiske og økonomiske. Men jordbrukspolitiske spørsmål kan van-

at det var tyskerne som foretok mas-
sehenrettelsene og saken undersøkes
nå av den nevnte amerikanske kon-
gresskommitee, hvis formann er repre-
sentanten Madden. Formannen hadde
nylig en samtale om saken med pre-
sident Truman og meddelte deretter
offisielt at polakker og sovjetrussere
ville bli innbudt til å avgi vitneutsagn
i USA. Initiativet til dette arbeide er
tatt av tusenvis av amerikanere av
polsk etn.

Vitneutsagnene skal begynne den 4.
februar. Blant vitnene blir også to
amerikanske offiserer som fikk an-
ledning til å besiktige gravene like
etterat de var blitt oppdaget av ty-
skerne.

Tysk general skal organisere den egyptiske hær?

Fra Bonn blir det meldt til dan-
ske aviser at en tysk general i all-
stillhet er blitt fløyet til Cairo for
å overta ledelsen av den egyptiske
hærs trening.

Den angjeldende general er tidlige-
re infanterigeneral Wilhelm Farm-
bacher, som under krigen kjempet så
vel på østfronten som i Frankrike.
Som sjef for det 86. armekorps ble
han tatt tilfange mot slutten av krigen.
Sammen med Farmbacher reiste
en større stab av Hitlers tidligere mil-
itæreksperter.

Farmbacher har fått en flerårig
kontrakt med den egyptiske regje-
ring.

Stortingets krenk- ing av grunnloven

Det hevdvundne selstendighetsbe-
grep befinner seg i oppløsnings-
tilstand, heter det i en utredning fra
Justisdepartementet om Grunnloven
og vår deltakelse i de internasjonale
organisasjoner. Ja, vi har sagt det for
og vi gjentar det her: Uten at folket
er spurt, har regjering og storting
gang på gang krenket vår grunnlov,
som etterhånden er blitt så uthulet
at det er bare fillene igjen. Det heter
videre i utredningen, at det i frem-
tiden vil i stigende utstrekning bli
aktuelt å undersøke hvilke skranker
grunnloven antas å oppstille for Nor-
ges deltakelse i internasjonale orga-
nisasjoner, og for om mulig å bringe
klarhet omkring problemene er den
grunnlovsmessige side av saken gjort
til gjenstand for en samlet utredning.
I konklusjonen sies det bl. a., «Med de
begrensninger i «suvereniteten» som
det er praktisk tenkelig at flertallet
av statene vil kunne samle seg om
for å fremme sine egne og fellesska-
pets interesser, vil også norske stats-
myndigheter kunne gi sin tilslutning
uten derfor å gå grunnloven for nær.
Det følger derav, at svaret på spør-
smålet om hvorlangt det i en given si-
tuasjon er berettiget å gå, fortrinns-
vis må søkes på det politiske plan.
Ikke i forfatningsrettslige overveiel-
ser». — Ja, det er politikk og alt blir
flytende i dette som i andre fortolk-
ninger, og har maktthaverne ingen an-
nen utvei, så sørger de for å ha en
høyesterett på det politiske plan, og
høyesterett er et hellig dyr!

Costetti redegjør for samtale med
italieren Piero Calamandrei for en tid
siden. Herr Calamandrei presenteres
i artikkelen som «en av Italias frem-
ste jurister, advokat og deputert, pro-
fessor, dr. juris, antifascist fra første
stund, en av lederne i aksjonspartiet,
et av de seks partiene i motstandsbe-
vegelsen i Italia».

I samtalen diskuterer professor Ca-
lamandrei spørsmålet om motstands-
bevegelsens lovlighet, sett på bak-
grunn av de eksisterende rettsregler.
Han kommer til det resultat at hver-
ken Haagerkonvensjonene eller andre
aktuelle lover kan tas til inntekt for
motstandsbevegelsens lovlighet, og av-
slutter med følgende — vi får vel nær-
mest si — kraftsats:

«Etter gjeldende internasjonal
rett er motstandsbevegelsens folk
frøndes forbrytere. Dette kom og
så delvis fram i Nürnberg, hvor
bl. a. dommerne i prosessen mot de
tyske generaler fastlo deres rett
til etter forgodtbefinnende å straffe,
skyte eller henge unnergrunns-
kjemperne i Balkanlandene, hvor
motstanden var mindre organisert
enn her (d. v. s. Italia).

I en moderne krig blir det ikke
lenger — som hittil forutsatt i in-
ternasjonal rett — tale om «debet-
tation» (slutt på krigen) når et lands
hele område er blitt besatt. Regje-
ringen går i landflyktighet og fort-
setter krigen gjennom en hømme-
lig motstandsbevegelse. Vi har der-
for behov for å bringe interna-
sjonal rett i overensstemmelse
med tidens praksis og med den
alvorlige situasjon».

Det kan vel ikke ha vært uten en
viss selvovervinneelse at hjemmefront-
organet «Verdens Gang» på dette vis
har offentliggjort hva en fremtreden-
de folkeretts ekspert har sagt om
hvem som etter fremdeles gjeldende
rett er å anse som de lovlydige og
hvem som er forbryterne.

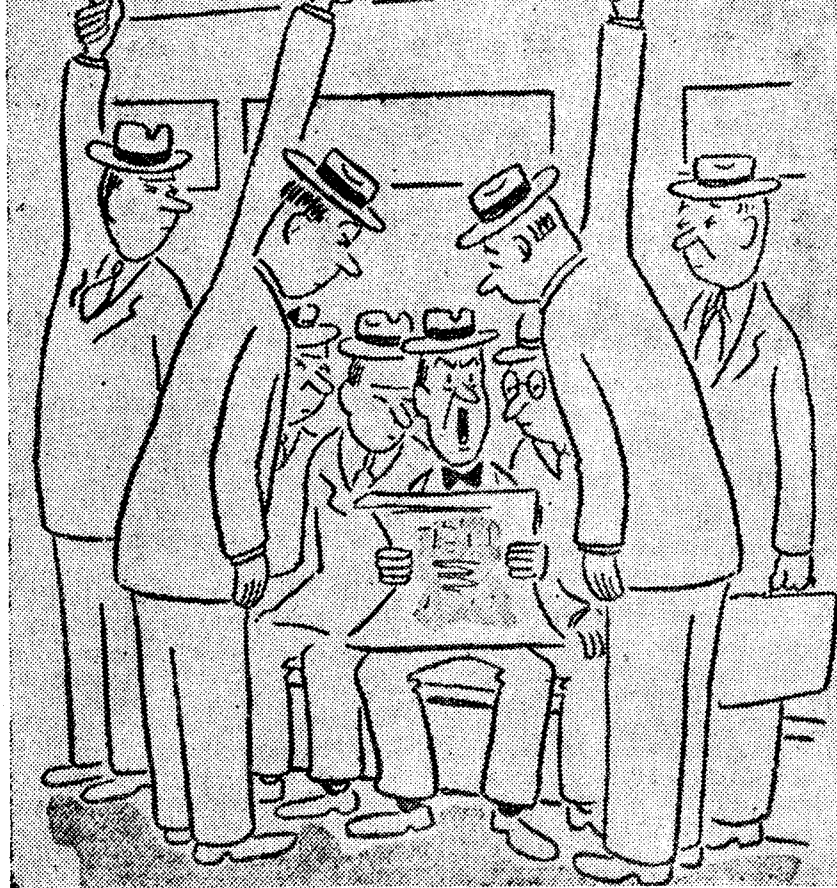
Herhjemme i Norge har mar. jo
snudd saken så temmelig på hodet.
De som overholdt den internasjonale
lovgivning er i dag «forbryterne» og
de andre — lovbrysterne — sitter med
palmer i hendene som de «rettfærdige»
Velbekomme!

H. G.

Ghost Writers

Vet De hva Ghost Writers er? Jo,
det er slike som skriver noe, som
utgis i en annen manns navn. Systemet
har mest utbredelse i USA, hvor
de fleste generaliserindringer som er
utkommet etter den 2. verdenskrig,
er skrevet av Ghost Writers, og nå
er man derover kommet så langt, at
Washington universitet har opprettet
et særlig fakultet for denslags tjene-
ster. Undervisningen går ut på å lære
elevene å tilpasse seg etter sin til-
kommende arbeidsgivers tempera-
ment og stil. En av de første fore-
lesninger gikk ut på «ikke å la en
forfatter bruke ord, som han selv ikke
forstår».

Også i Norge har vi atskillige Ghost
Writers, men de lever og virker ano-
nymt. Forøvrig ser det ut, som om de
fleste politiske skribenter har en rem
av huden. Tross all forsikring om op-
posisjon, synes de å være Ghost Wri-
ters for regjeringen og dens politikk.
Den virkelige saklige opposisjon med
personlig innsats synes å være av-
leggs. Det meste besørger av presse-
kontorene i de politiske partier og
blir derfor fabrikkvare. UNIR.

ALLE, SOM STEMMER FOR AT JEG BLAR OM, SIER JA! —

Men vi foretrekker at De selv abonnerer på vårt blad og gjør det om-
ende. Send inn kontingenten for 1952 med minst 16 kroner og sparer
heller to sigaretter i uken til fordel for et abonnement. Mere koster
det ikke. — Og — har De ikke en venn eller en nabo, som kunne ha
godt av å lese hva vi skriver?

Svensk syn på den norske politikk

Kan en vente samarbeid mellom DNA og Bondepartiet

Det kan ha sin interesse å ta med
et lite eksempel på, hvorledes
norsk politikk tar seg ut fra den an-
nen side av Kjølen. Det såkalte fritt-
stående blad «Kontakt» rettet som
man vil erindre kritikk mot visse de-
ler av den argumentasjon, som ble
ført i marken mot Sveriges forslag
om en skandinavisk forsvarspakt. Om
dette sier «Svenska Dagbladet» at
det skal være usagt, hvorvidt foran-
dringene i regjeringen og artiklene i
«Kontakt» står i noen direkte forbin-
delse med den tvil, som siden 1948
har forekommet i DNA overfor den
Lange'ske linje i utenrikspolitikken. I
likhet med Bevangruppen i Labour er
denne ikke på noen måte organisert.
Trykket fra den amlinnelige opinion
er meget hardt, og, sier bladet, en dr.
Stokman som drev propaganda mot
Atlantehavspakten ville ikke få det
mere rolig i våre dager enn hans
motstykke under meningsstyranniet
hos «den forbannede majoritet» på Ib-
senes tid. Man kjenner riktignok nav-
net på noen tvilere i A-partiet, men
ikke tallet på deres tilhengere. Det

kan derimot formod. s., at Torp — i
tilfelle skaren litt etter litt vokser
for stortingsvalget i 1953 — vil føle
seg oppfordret til å gjøre sin regje-
ring bredere ved en blokdannelse med
et borgerlig parti og i så tilfelle blir
det vel etter finsk og svensk mønster
med Bondepartiet som partner, sier
bladet. — Vi skal ikke blande oss opp
i dette, men denne kommentar gir
visse perspektiver, som en skal gi
akt på.

SELVANGIVELSE.

I en bygd i Sverige var lignings-
nemnda samlet for å gjennomgå de
innkomne selvangivelser. Et av skje-
maene inneholdt følgende passus:

«... har ingen hustru utan har
er. hushållerska, som åtnjuter en hu-
strus alla natura förmåner».

SKJEBNENS IRONI.

Ved oppryddingsarbeider ved det øde
lagte Carl-Theater i Wien, ble det fun-
net en eneste uskadd statue, nemlig
av: Melpomene — tragediens muse.

Med denne artikkel som utgangs-
punkt vil «8. Mai» søke å få belyst de
problemer som melder seg for jord-
bruket, politiske og økonomiske. Men
jordbrukspolitiske spørsmål kan van-
skelig behandles uten å komme inn
på enkelte faglige og når det finnes
nødvendig vil også slike spørsmål bli
tatt opp.

Polen som sosialisert stat

Den polske regjering har offentlig-
gjort utkast til en ny forfatning.
Et av de vesentligste trekk er, at Po-
len tilbyr alle vitenskapsmenn, som
flykter fra sitt fedreland, politisk asyl
Også andre politiske flyktninger får
uttrykkelig asylrett. Vi henleder alle
kommunisters oppmerksomhet på
dette.

Polen skal omdannes til et folke-
demokrati, hvis oppgave det er å or-
ganisere «en planlagt økonomi på
grunnlag av de sosialiserte produk-
sjonsmidler og en utslettelse av «ut-
bytterklassen». (Jfr. den norske so-
siale revolusjon, som ikke har avsted
kommet noe mottak fra opposisjonen)
Et organ på 15 mann, som velges av
parlamentet, SEYMN, får vidtgående
fullmakter og overtar parlamentets
funksjoner når det ikke er samlet.

Polen defineres som en sosialisert
stat, som ennå ikke har utviklet seg
til en kommunistisk stat. Prinsippet
er at alle skal lønnes etter evne og
innsats. «Den skapende intelligens»,
d. v. s. vitenskapsmenn, kunstnere, læ-
rere m. v. skal få en særstilling i lik-
het med sjøkararbeiderne. Privat eien-
dom innskrenkes til de bondegårder,
som eies av arbeidende bønder, til
håndverkernes verktøy og hver bor-
gers personlige eiendeler. Forfatnin-
gen garanterer personens og hjem-
nets ukrenkelighet og brevhemmelig
heten såvel som ytrings- og forsam-
lingsfriheten, dog med den begrens-
ning, at det er bare de «arbeidende
folks organisasjoner» som har lov til
å eie trykkerier, radiostasjoner og mø-
telokaler. Foreninger, som er rettet
mot samfunnets sosiale og politiske
struktur, er uttrykkelig forbudt. Par-
lamentet, SEYMN, og alle lokale
forsamlinger dannes av kandidater
som er utpekt av «det arbeidende
folks organisasjoner». — Er ikke det-
te noe å tenke på for LO?

!

Overskrift i arbeiderpartiavis:

«Over halvparten av Arbeiderpar-
tiets medlemmer individuelt tilslut-
tet».

Sagt på en annen måte:

Nesten halvparten av Arbeider-
partiets medlemmer kollektivt til-
sluttet.

TENDENSEN ER DER.

Den 75,000 mann sterke japanske
politireserve, som renes å være
kjernen i en fremtidig arme, skal i
følge en melding i den uavhengige
Tokio-risen «Asahi Shinbun» in-
nen slutten av 1953 bringes opp i
300,000 mann. Videre skal sjøpoli-
tiet forsterkes fra 16,000 til 21,000
mann. Disse skal bemanne de 50
mindre krigsskip som Japan håper
å kunne få fra USA.

Gamle ord som høver for dagen

Av Trygve Engen

I eit ordskifte i stortinget ein gong
for mange år sidan, var det to
høgyrde tingmenn — trur det var C.
J. Hambro og Joh. Ludw. Movinckel
— som trakterte kvarandre med gam-
le bergensordtak. Den eine (Hambro)
slutta innlegget sitt med dette: «Ok!
At du skal få kjeften din til å seie
slekt!» Og den andre (Movinckel) re-
pliserte: «At du ikkje skjemst for oss
som kjenne deg!»

Eg kom på dette då eg las «Aften-
posten» sitt referat av debatten om
innstillinga åt justisnemnda om «lands-
svik-oppgjeret». («Ukens Nytt» 24. 1.
d. å.) Etter referatet skal justismini-
steren ha sagt m. a.:

«Det ble hevdet i den første tiden
etter krigen, at oppgjøret kunne
føre til en undergravning av retts-
statens fundament. men man leter
forgjeves etter slike tegn i dag. —
Han trodde rettsstaten aldri hadde
stått sterkere i landet enn i dag.»

Dette avsnittet er understreka i re-
feratet. Sjølv om det fell vanskeleg,
må ein vel tru at referatet er rett, og
at justisministeren såleis virkelig har
sagt dette. Kommentrar trengst sjølv-
sagt ikkje. Alt som bør seiast kan
ein stutt og råkande uttrykke i den
nemnte bergenske satsen: «Ok! At du
skal få kjeften din til å seie slekt!»

I ein sluttreplikk skal den same hr.
Gundersen vidare ha sagt at

«vi vet alle at mange er blitt bitre,
noen er hatefulle og alle er ulykke-
lige av dem som svek under krigen.

Men denne ulykken kan ingen an-
dre bære enn de selv. Det var lands-
svikerne selv og ingen annen som
styrtet dem ut i ulykken. Fører de
kampen vidare, kan det ikke unngås
at man oppfatter det som en fort-
satt kamp mot rettsstaten og de-
mokratiet».

Til dette kunde det vore mykje —
svært mykje — å seia. Ein kunde t.
d. ta for seg uttrykket «de som svek»
og spørre om det ikkje har fått feil
adresse i dette høvet? Eller om det
ikkje skulde vera andre her i landet
som er langt meir «ulykkelige» enn vi
48780 ulovlig dømte? Og om ikkje år-
sakene til denne landsulykka rette-
leg må søkjast hos dei menn som har
stått for styret i landet vårt i tida
før og etter den tyske okkupasjon —
og — djupare sett — i den unasjonale
ånd desse representerar?

Og når justisministeren talar om
«fortsatt kamp mot rettsstaten og de-
mokratiet», så kunde ein ta for seg
spørsmålet om Nasjonal Samling vel
noka tid har kjempa mot rettsstaten?
Når skulde det i tilfelle vera? Og til
sist kunde ein spørre om Mot Dag-
mannen Jens Gundersen kan vera den
rette til å ta ordet demokrati i sin
munn?

Vilde ein ta for seg alle desse spørs-
måla, kunde det gje stoff til ei lang
utgreiing. Men det er ikkje verd uma-
ken —, det greier seg godt med det
andre bergensordtaket: «At du ikkje
skjemst for oss som kjenne deg!»

Trygve Engen.